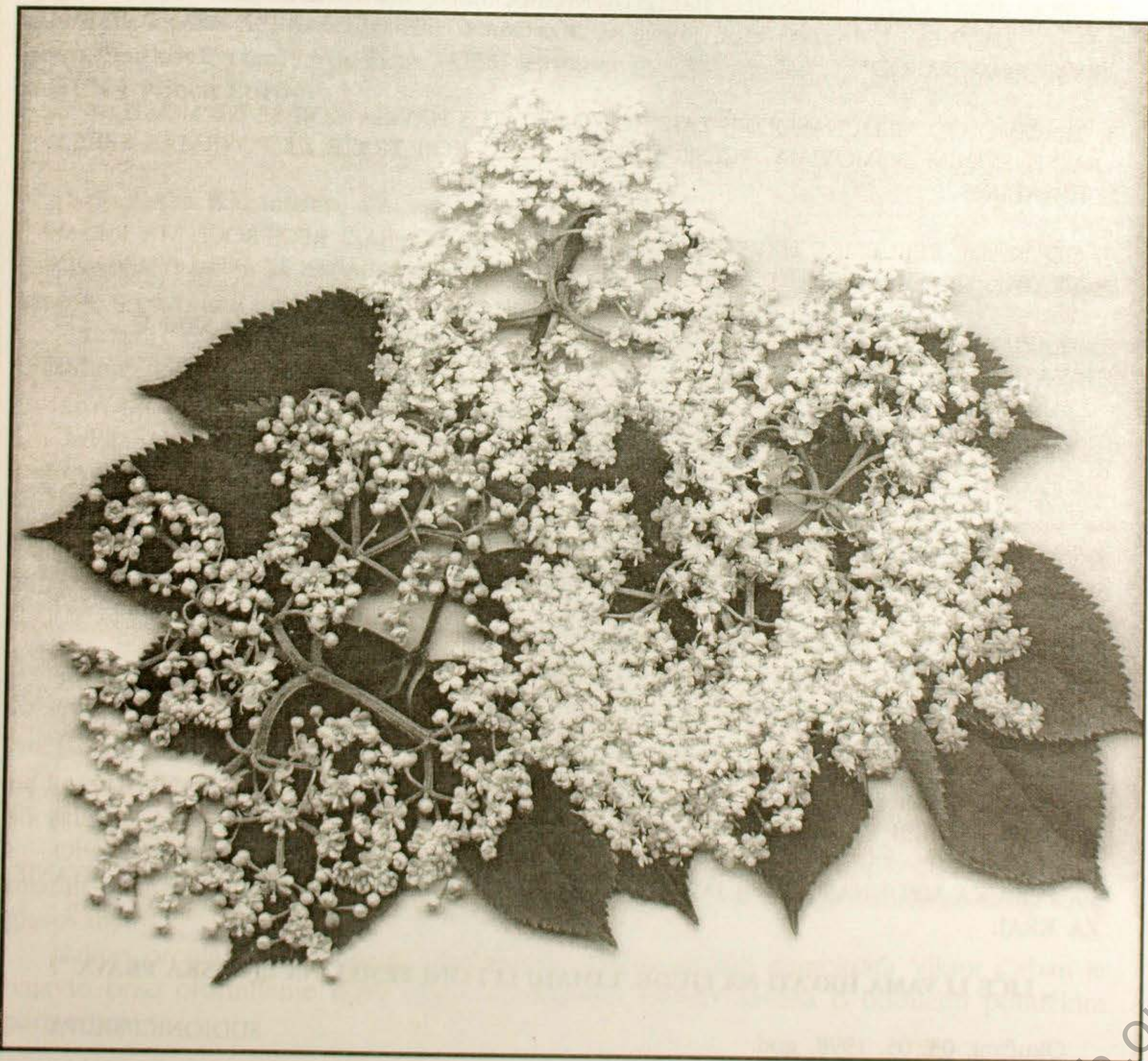

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

DOKUMENTI

U Okučanima je 3. svibnja 1998. godine održan prosvjedni skup pod nazivom

"LJUDSKA PRAVA I ZA HRVATE"

Skup je organizirao Zavičajni klub Dervenčana "Sveti Juraj" Okučani, Zajednica prognanih Hrvata iz sjeverozapadne Bosne Okučani i Zajenica prognanih Hrvata iz Srijema, Banata i Bačke.

Na prosvjednom skupu je bilo riječi o nužnosti bržeg i sveobuhvatnijeg rješavanja pitanja prognanih i izbjeglih Hrvata iz Vojvodine i Bosne i Hercegovine. Obzirom da međunarodna zajednica preokupirana brigom za Srbe uporno ignorira ovo pitanje, na prosvjednom skupu je sačinjena

O K R U Ź N I C A

Sudionici prosvjednog skupa „LJUDSKA PRAVA I ZA HRVATE” donijeli su sljedeće zaključke:

1. OŠTRO PROSVJEDUJEMO PROTIV SKANDALOZNOG DRŽANJA SFOR-A U DERVENTI 23. 04. 1998. god., PRI POKUŠAJU KATOLIČKIH VJERNIKA DA ODRŽE SVETU MISU.
2. UPUĆUJEMO OŠTAR PROSVJED PREDSTAVNICIMA MEĐUNARODNIHZAJEDNICA I U BiH I U RH ZBOG IZRAZITO PRISTRASNOG ODNOSA I NEHUMANOG PONAŠANJA PREMA HRVATSKOM NARODU.
3. TRAŽIMO OD MEĐUNARODNE ZAJENICE DA STATUS HRVATA KOJI SE NE MOGU VRATITI SVOJIM DOMOVIMA, RIJEŠE U ISTOM ROKU KOJI TRAŽE ZA POVRATAK SRBA U HRVATSKU.
4. OD VLADE REPUBLIKE HRVATSKE ZAHTIJEVAMO DA NA BAZI RECIPROCITETA RJEŠAVA POVRATAK SRBA, SA REGULIRANJEM STATUSA HRVATA PROGNANIH IZ BiH I VOJVODINE.
5. TRAŽIMO ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA HRVATA U SRBIJI, KAO ŠTO IMAJU SRBI U HRVATSKOJ.
6. OD MEĐUNARODNE ZAJEDNICE TRAŽIMO KONKRETAN ODGOVOR NA PITANJE U KOJU SE DRŽAVU PROGNANI HRVATI IZ BOSNE MOGU VRATITI: U DRŽAVU BiH ILI „DRŽAVU REPUBLIKU SRPSKU”?
7. OD HDZ-a BiH TRAŽIMO POKRETANJE INICIJATIVE ZA REVIZIJU DAYTONSKOG SPORAZUMA, JER JE ON NAPRAVLJEN NA ŠTETU HRVATA IZ POSAVINE I CIJELE BOSNE.
8. U SVEZI POVRATKA SVIH SRBA U REPUBLIKU HRVATSKU, PORUČUJEMO MEĐUNARODNOJ ZAJEDNICI: „DOPUSTITE NAM BAREM DA IDENTIFICIRAMO I SAHRANIMO ONE HRVATE KOJE SU ONI POBILI, PRIJE NEGO IH VRATITE NA MJESTO ZLOČINA”.
9. SVI SUDIONICI SKUPA UPUĆUJU APSOLUTNU POTPORU dr. FRANJI TUĐMANU, U NJEGOVOJ BORBI DA SE HRVATSKA NE NATJERA U NOVU JUGOSLAVIJU.
10. PORUKA MEĐUNARODNOJ JAVNOSTI I ONIMA KOJI PREDSTAVLJAJU ISTU, A I PITANJE ZA KRAJ:

„ LIČE LI VAMA HRVATI NA LJUDE, I IMAJU LI I ONI TEMELJNA LJUDSKA PRAVA ”?

VIJESTI

Forum hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine**Priopćenje**

U nazočnosti predstavnika Katoličkog instituta „Ivan Antunović“, HKC „Bunjevačko kolo“, „Bunjevačke matice“, KUD „Vladimir Nazor“, Katoličkog mjesečnika „Zvonik“, subotičkog dvotjednika „Žig“, HKC „Srijem“, Zajednice poduzeća i zadruga Vojvodine, Konzulata Republike Hrvatske iz Beograda, te domaćina HKPD „Matija Gubec“, održana je u četvrtak, 14. svibnja, u Tavankutu redovita mjesečna sjednica foruma hrvatskih institucija i organizacija Vojvodine. Na ovoj sjednici, jednoglasno je prihvaćen konačan program Tjedna Hrvata iz Vojvodine, koji će biti održan u Zagrebu od 15. do 21. lipnja. Također na sjednici je izabran predsjedavajući Forumu HIOV na godinu dana - Branko Horvat, predsjednik Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta.

Prag, 22. svibnja 1998.

Na 43. Kongresu Federalne unije europskih manjina (FUEM), najveće krovne organizacije nacionalnih manjina Europe, za potpredsjednika je ponovo izabran mr. Bela Tonković, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Mandat gosp. Tonkovića traje 3 godine. FUEM je osnovan 1949. godine i ima status savjetnika u OUN i Vijeću Europe.

Srijemska Kamenica, 24. svibnja 1998.

U noći od 23. na 24. svibnja ove godine nepoznate osobe kamenovale su novoobnovljene kipove u porti katoličke crkve u Srijemskoj Kamenici i nanijeli im teža oštećenja.

Sakralni objekti katoličke župe u Srijemskoj Kamenici stalna su meta napada protuhrvatskih ekstremista.

Godine 1991. ekstremisti su otjerali svećenika i srušili četiri kipa u crkvenom dvorištu, 1992. kamionima su srušili ogradu oko crkve i župnog dvora, a 1995. srušen je križ na petrovaradinskom putu čiji djelovi još uvijek leže naokolo pobacani, a korpus je ukraden.

Srijemska Kamenica je od 1991. godine na udaru ekstremista Srpske radikalne stranke četničkog vojvode Šešelja, sada potpredsjednika vlade Republike Srbije, i njegovih pristalica iz Hrvatske koji su iz Srijemske Kamenice terorom otjerali mnoge Hrvate.

Budimpešta, 25. svibnja 1998.

U Republici Mađarskoj je u nedjelju 25. svibnja održan drugi krug parlamentarnih izbora na kojima je pobijedila Mađarska građanska partija - FIDESZ, čime je prekinuta vladavina socijalista.

Obzirom da je u prvom krugu izbora Socijalistička partija dobila 32,25% glasova, a Savez mladih demokrata - Mađarska građanska partija 28,19%, pobjedu je odlučivao drugi krug glasovanja.

Nakon proglašenja rezultata, predsjednik Saveza mladih demokrata Viktor Orban je najavio brzo oformljenje nove vlade te dogovor unutar Saveza o budućim političkim partnerima.

VIJESTI

MITJA RIBIČIČ OPTUŽEN ZA GENOCID NAD NJEMAČKOM MANJINOM

Ljubljana, 8. svibnja - Nekadašnji visoki slovenski partijski i državni dužnosnik Mitja Ribičič optužen je za organizaciju i izvođenje planskog uništenja nekad jake njemačke manjine u prvim mjesecima nakon završetka Drugog svjetskog rata, izvjestili su slovenski listovi u petak.

Prema pisanju „Dela” i „Dnevnika”, mariborski odvjetnik Dušan Ludvik Kolnik i Austrijanac Walter Smolej okružnom državnom tužilaštvu u Mariboru još su u veljači podnijeli prijavu i predali više dokumenata kojima nastoje dokazati da je Ribičič nakon rata, kada je fašizam već bio slomljen, organizirao više logora u kojima je zbog represalija, maltretiranja i bolesti umrlo više tisuća civila njemačke narodnosti. Najveći takav logor je navodno bio Šterntal kod Ptuja (današnje Kidričevo), koji je morao primiti najmanje 20.000 ljudi.

Kolnik i Smolej u prijavi tvrde da je Ribičič tako ostvario prijetnju predsjednika prve slovenske vlade Borisa Kidriča da Nijemci moraju nestati iz Slovenije zbog zločina počinjenih nad Slovencima za vrijeme njemačke okupacije. Zajedno s Ribičičem, za genocid nad slovenskim Njemcima prijavljen je i povjesničar Tone Ferenc, za kojeg tvrde da je kao pripadnik KNOJ-a sudjelovao u protjerivanju Nijemaca iz okolice Radgone.

Ribičič je prije nekoliko godina, u polemici s tadašnjim predsjednikom parlamentarne komisije za istraživanje žrtava rata i poraća, Jožom Pučnikom, izjavio da je u okolnostima koje su vladale 1945. godine progon Nijemaca bio tretiran kao patriotski čin. (Hina)

DOBROTVORNA ZAJEDNICA "AMOR VINCIT" SUBOTICA**OBAVIJEST**

OBAVJEŠTAVAMO GRAĐANE DA JE "AMOR VINCIT" PROMIJENIO PROSTORIJE.

NOVI URED DOBROTVORNE ZAJEDNICE NALAZI SE U SUBOTICI

TRG LAZARA NEŠIĆA 1 / X (U ZGRADI NOVE OPĆINE)

ČLANOVI ZAJEDNICE DEŽURAJU U SJEDIŠTU TRI PUTA TJEDNO

PONEDJELJKOM OD 15,00 DO 17,00 SATI

SRIJEDOM OD 15,00 DO 17,00 SATI

PETKOM OD 10,00 DO 12,00 SATI

SVE INFORMACIJE MOŽETE I DALJE DOBITI NA TELEFON 024 / 21 - 272

POZIVAMO ŠTOVANE ČITATELJE DA SE PRETPLATE NA GLASILO

STRANKE DSHV "GLAS RAVNICE". GODIŠNJA PRETPLATA IZNOSI:

ZA TUZEMSTVO 72,00 DINARA, A ZA INOZEMSTVO 180,00 DINARA

AKTUALNO

MLADEŽ DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

SAZIVA

2. REDOVITU SKUPŠTINU MLADEŽI DSHV

koja će se održati u nedjelju 7. lipnja 1998. godine sa početkom u 10,00 sati.

Druga Redovita Skupština će se održati u Subotici u novoj zgradi SO Subotica sala br. 2, Trg Lazara Nešića 1.

Sjednica Skupštine je javna.

DNEVNI RED

1. Izbor radnog predsjedništva
2. Izbor zapisničara i ovjerivača zapisnika
3. Izbor Verifikacione komisije i njezino izvješće
4. Pozdravi gostiju
5. Usvajanje dnevnog reda
6. Usvajanje Poslovnika o radu Skupštine
7. Izbor Kandidacione i Izborne komisije
8. Izvješće o radu u proteklom periodu
9. Prijedlog izmjena i dopuna Pravilnika o radu MDSHV
10. Prijedlozi programa predsjedničkih kandidata (predstavljanje i rasprava)
11. Izbor predsjednika MDSHV i članova Predsjedništva
12. Razno

POZIVAMO SVE ČLANOVE I SIMPATIZERE KAO I SVE ZAINTERESIRANE

GRADANE DA PRISUSTVUJU II. REDOVITOJ SKUPŠTINI MLADEŽI

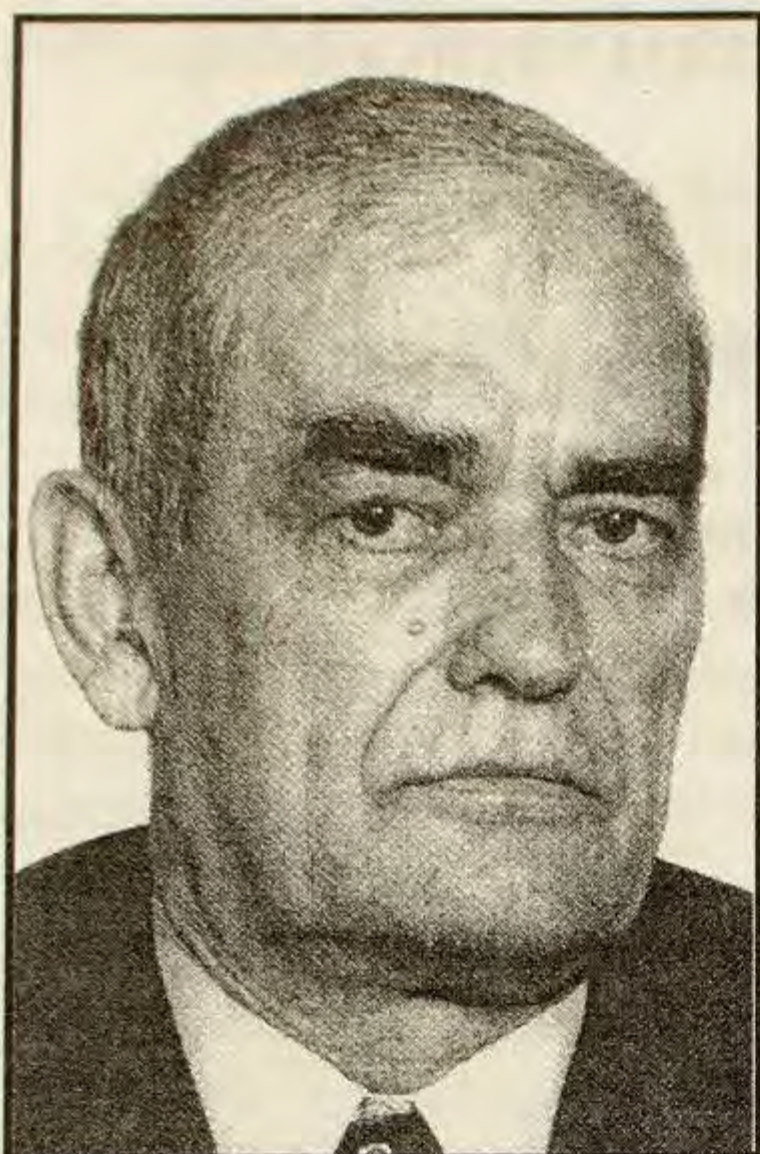
DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI KOJA ĆE UJEDNO

BITI I IZBORNA.

Organizacijski Odbor MDSHV

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Uređivački savjet: Lazar Merković, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 551-348, žiro-račun.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio „Bravo“, Braće Majera 43/a, 24000 Subotica
Godišnja pretplata za inozemstvo iznosi 180,00 dinara, a za tuzemstvo 72,00 dinara.

IN MEMORIAM

GOJKO ŠUŠAK 1945. - 1998.

Gojko Šušak je rođen 16. ožujka 1945. godine u Širokom Brijegu u Hercegovini. Tamo je završio gimnaziju, a studij matematike i fizike je započeo u Rijeci. Godine 1968. odlazi u Kanadu, gdje se školuje i živi do 1990. godine. U Kanadi je bio predsjednik Hrvatsko-kanadske kulturne federacije, predsjednik za hrvatske studije, član Hrvatskog narodnog vijeća...

Godine 1990. godine vraća se u Hrvatsku i ubrzo postaje i ministar u Vladi 30. svibnja 1990. godine, a potom ministar iseljeništva. Ministrom obrane postaje 18. kolovoza 1991. godine pa sve do svoje smrti 3. svibnja 1998. U ovom periodu je obnašao i dužnost potpredsjednika Vlade RH.

U HDZ-u je aktivan od samog početka djelovanja ove stranke. U više mandata je bio potpredsjednik HDZ-a.

Gojko Šušak je odlikovan Veleredom kralja Petra Krešimira IV., Redom Ante Starčevića, Redom hrvatskog trolista, Redom kneza Domagoja s ogrlicom, Spomenicom Domovinskog rata, medaljom Bljesak, Oluja i Ljeto '95.

Predsjednik dr. Franjo Tuđman je Gojka Šuška posmrtno promaknuo u čin stožernog generala i odlikovao Veleredom kralja Dmitra Zvonimira s lentom i Danicom.

OPROŠTAJ OD BRANITELJA DRŽAVE HRVATSKE

Gojko Šušak, hrvatski ministar obrane preminuo je 3. svibnja u Zagrebu od posljedica maligne plućne bolesti, a pokopan je 7. svibnja uz najviše državne počasti u Zagrebu - Aleji hrvatskih branitelja na Mirogoju pored svojih poginulih branitelja. Vijest koja se u početku činila nestvarnom, da bi potom dobila dimenziju sveopće žalosti svih Hrvata „ma gdje bili”, jer Gojko Šušak je bio najomiljeniji ministar Republike Hrvatske, ali i čovjek koji

je prvi puta u povijesti uspio ujediniti iseljenu i domovinsku Hrvatsku, hrvatski narod i njegovu vojsku u borbi do pobjede. Hrvatski ministar obrane je, kako je u oproštajnom govoru kazao predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman, bio čovjek koji je znao biti odlučan, ali i mudar. „Sama činjenica stvaranja hrvatske slobode i nezavisnosti ne bi značila mnogo sama po sebi kad iza toga ne bi bila činjenica da se hrvatski čovjek prvi

put bori samo za svoju sudbinu i da se Hrvati nisu borili jedan protiv drugoga. Dragi moj Gojko, ima onih kakvih ima u svakom narodu, pa ih ima i u hrvatskom, koji iz povijesti nisu kadri ništa naučiti, koji misle da će tvoj odlazak ugroziti ono što smo stvorili. Ti znaš, ja znam, zna stotine tisuća i milijuni hrvatskih ljudi da tako neće biti. Naprotiv, tvoja žrtva će biti utkana u one temelje na kojima ćemo graditi sasvim sigurno svoju slobodu i neo-

AKTUALNO

visnost", kazao je među ostalim hrvatski predsjednik ispraćajući svog prijatelja i ministra obrane Republike Hrvatske.

Brzozave sućuti u povodu smrti ministra obrane Gojka Šuška Republici Hrvatskoj, njezinu predsjedniku te obitelji Šušak uputili su dr. Franjo Tuđman, posebni izaslanik predsjednika Clintona William Perry, predsjednik Hrvatske bratske zajednice Bernard M. Lukečich, mnogi inozemni i hrvatski visoki dužnosnici, ali i brojni prijatelji i građani. Među brojnim izjavama ističe se izjava Williama Perrya, posebnog izaslanika američkog predsjednika Clintona: "Nisam došao kao izaslanik predsjednika Clintona niti kao bivši ministar obrane,

nego kao prijatelj Gojka Šuška. Njegova smrt nije samo velik gubitak za obitelj i prijatelje nego i za cijelu Hrvatsku. Ono što William Shakespeare kaže, kažem i ja: „Otišao je čovjek, takvog više nećemo vidjeti". Slobodno se može reći da bi bez Gojka Šuška dugi put do hrvatske samostalnosti bio još duži. Prvi put upoznao sam Gojka Šuška 1994. godine i pokazao se kao čovjek velikih kvaliteta. Bio je, dakako, tvrdoglav, ali je prije svega bio domoljub. Njegova je zasluga što će Hrvatska jednog dana ući u zapadne vojne integracije. Bio je čovjek od riječi, a za Amerikance nema veće pohvale..."

Toga tužnog 7. svibnja, hrvatskog ministra obrane

Gojka Šuška ispratilo je više desteka tisuća Hrvata iz Hrvatske i svijeta uz zvuke hrvatske himne, počasne plotune i nadlijetanje vojnih zrakoplova nad Zagrebom. Od Gojka Šuška su se na Mirogoju oprostili njegova obitelj, visoki dužnosnici, crkveni velikodostojnici, brojni suradnici, javni i politički djelatnici, mnogi građani. Posljednji se od njega oprostio predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.

Hrvatski ministar obrane Gojko Šušak dao je neprocjenjiv doprinos ostvarenju hrvatskog sna - samostalne, nezavisne i suverene države svih Hrvata.

Neka mu je vječna slava.

OTKRIVEN SPOMENIK KARDINALU STEPINCU

U Krašiću, rodnom mjestu kardinala Alojzija Stepinca, 8. svibnja ove godine je pred brojnim vjernicima i hodočasnici iz Hrvatske i inozemstva otkriven spomenik u čast 100. obljetnice njegova rođenja. Nakon otkrivanja spomenika i svečanog mimohoda, umirovljeni zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić služio je svetu misu na kojoj je zagrebački nadbiskup Josip Bozanić najavio posjet Svetog Oca Hrvatskoj od 2. do 4. listopada, kada će Ivan Pavao II u marijanskom svetištu u Mariji Bistrici

proglasiti kardinala Stepinca blaženim.

Kardinal Franjo Kuharić je u svojoj propovijedi govorio o životu i djelu kardinala Stepinca ističući da je bio Božji povjek, moralno dosljedan kršćanski domoljub, zaštitnik obespravljenih te zagovornik prava i pravde koji je i u iznimno teškim bezbožnim vremenima slijedio nauk križa i neustrašivo branio katoličke istine".

Svečanosti u čast 100. obljetnice rođenja kardinala Alojzija Stepinca bilo je nazočno i državno izaslan-

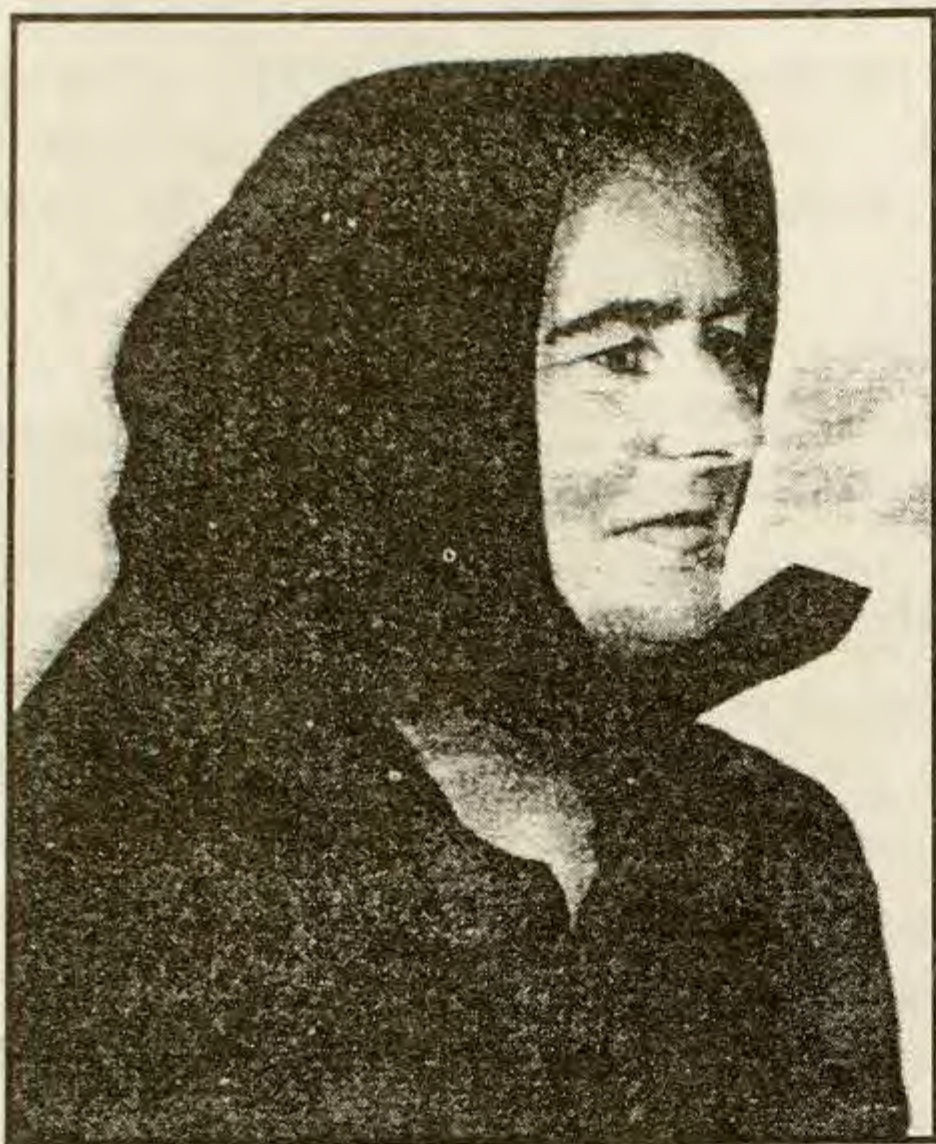
stvo Republike Hrvatske na čelu sa akademikom Vlatkom Pavletićem.

Kako je priopćeno iz ureda predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana, Sveti Otac Ivan Pavao II će početkom listopada prigodom svog pastoralnog posjeta, boraviti i u državnom posjetu Republici Hrvatskoj.

Lidija Molzer

„OD PUČKOG RUKOTVORSTVA DO UMJETNIČKIH OSTVARENJA”

„Među bunjevačkim Hrvatima u Vojvodini već stoljećima traje običaj da se za žetvenih svečanosti izrađuju od vlati slame različiti ukrasi, a posebno krune i vijenci, kojima se daruju najvrijedniji žeteoci. Žene i djevojke, zvane „risaruše” koristile su tradicionalni naputak kako se slama priprema za pletenje u kojem se između ostalog kaže: „...slama se priprema ljeti u doba žetve... Koristi se pšenica, ječmena, ražena i zobena... Slama se prvo potapa u vodu, kada omekša nožem se cijepa po dužini, ravna i suši... Od ovako pripremljene slame kroje se laticе, listovi za cvjetove, krila za leptire. Slammarke prema svojoj ideji i inspiraciji izrađuju slike.”

Taj drevni običaj neraskidivo je vezan za žetvu, a

nazvan je „dužijanica” a manifestira se kao izvorna pučka umjetnost anonimnih stvaratelja. Isprva su to bili uskrсни predmeti profanog karaktera da bi na inicijativu župnika Blaška Rajića 1911. g. pletilje svoje sadržaje potražile i u sakralnim motivima te se obim svečanosti iz obitelji na salašu prenio u crkvu i liturgiju. Odre-

đenu prekretnicu u razvoju umjetnosti u tehnici slame izazvala je 1946. Kata Rogić koja je izradila kalež - sakralni predmet oblikovan u punom plasticitetu bez popratnih ukrasnih elemenata. Daljnji korak učinila je 1962. Ana Milodanović, koja je izradila prvu dvodimenzionalnu sliku u tehnici slame pod nazivom „Močvara”. Taj prizor pokrenuo je čitavu lavinu novih ideja i kod ostalih „risaruša” čime je učinjen prijelaz iz rukotvorstva u likovnu umjetnost, odnosno novi vid naivne umjetnosti kojom obiluju svi hrvatski krajevi, a koja se na svakom području iziskazuje autentičnim specifičnostima.

Danas su u praksi svi vidovi od predmeta primijenjenih umjetnosti do skulptura, slika i reljefa kroz koje

njihovi kreatori progovaraju o životu bunjevačkih Hrvata, njihovim selima, ljudima, prikazima svakodnevnih radova, običaja i ostalog što ih okružuje.

Najopsežniji jedinstveni ciklus posljednjih je godina ostvarila Mara Ivković Ivandekić izradom 14 postaja „Križnog puta”, a koji označava vrhunac rada u tehnici Slame”, napisao je u svom stručnom viđenju djela u tehnici slame likovni kritičar Juraj Baldani u povodu izložbe „Klasovi pjevaju” održane u Zagrebu u prostorijama MGC „Klovićevi dvori”.

Slike je izlagala Mara Ivković Ivandekić iz Đurđina uz pomoć đurđinskog župnika vlč. Ivana Lazara Krm-potića, koji je u njenoj biografiji napisao: „Među pet utemeljiteljica umjetnosti u tehnici slame svakako spada Mara Ivković Ivandekić.”

U svakom slučaju, trebale su brojne godine istrajnog stvaranja da bi se dostigla spoznaja kako su djela u tehnici slame ne samo rukotvorina, već prava umjetnost. To je gosp. Juraj Baldani potvrdio svojom objektivnom kritikom, čime je i izložba u „Klovićevim dvorima” mnogo doprinijela.

Lidija Molzer

Novi Pazar

SEDMA OBLJETNICA OSNUTKA BNVS

Prošlo je prvih 7 godina od osnivanja Bošnjačkog nacionalnog vijeća Sandžaka, utemeljenog svibnja mjeseca 1991. godine radi zaštite interesa naroda Sandžaka. U svom radu BNVS se svo vrijeme čvrsto držalo preporuke međunarodne zajednice za demokratsko i mirno razrješenje jugoslavenske krize. U tom smislu je BNVS ubrzo nakon osnivanja u Sandžaku organizirao i referendum na kojem su se građani Sandžaka izjasnili za njegovu teritorijalnu i političku autonomiju, ali je isto tako pozvao i sve mlade Bošnjake da se ne odazivaju vojnim pozivima za rat u Sloveniji, Hrvatskoj i BiH. BNVS se za svoje ciljeve bori isključivo demokratskim sredstvima u cilju zaštite nacionalnih, ljudskih i građanskih prava u Sandžaku. Godine 1993. BNVS je izradio Memorandum za uspostavu specijalnog statusa za Sandžak kojim bi se regulirao položaj Bošnjaka kao nacionalne manjine, (obzirom da je Bosna i Hercegovina u međuvremenu pos-

tala samostalnom državom), ali i Sandžaka u sklopu SRJ. Memorandum je upućen nadležnim državnim organima SRJ i Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji. Po ovom Memorandumu statusni položaj Sandžaka imao bi se urediti po principu europskih regija u okviru čega bi se i adekvatno riješilo manjinsko pitanje Bošnjaka u SRJ.

Od svibnja 1991. do danas BNVS je sudjelovalo na brojnim međunarodnim konferencijama i skupovima kao što je Međunarodna konferencija o bivšoj SFRJ u Londonu 1992. godine, međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji u Ženevi 1992., 1993. i 1994. godine, na konferenciji KESS-a u Helsinkiju 1992. godine na kojoj je usvojena odluka o upućivanju Misije KESS-a u Sandžak, Vojvodinu i Kosovo ...

Nakon 7 godina rada u vrlo teškim političkim uvjetima među kojima su i uvođenje vanrednih mjera u Novi Pazar 1.07.1997. godine, kada je smijenjena regularno izabrana općinska Vlada i

općinski parlament, u uvjetima proganjanja i šikaniranja - među kojima je najdramatičniji slučaj otmice grupe Bošnjaka u Štrpcima o čijoj sudbini se niti danas gotovo ništa ne zna, za predsjednika BNVS je 11.05. jednoglasno ponovno izabran dr. Sulejman Ugljanin.

O stanju ljudskih prava Bošnjaka u Sandžaku najbolje govori posljednji bilten Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. „Helsinška povelja” gdje se u dijelu „Zaključci” navodi kako bi državni organi trebali spriječiti dalje narušavanje etničke strukture Sandžaka. Neophodno je također što prije rasvijetliti slučajeve otmice u Sjeverinu i Štrpcima, omogućiti povratak kućama izbjeglim Bošnjacima te ukinuti sve zakonske akte kojima se diskriminišu pripadnici Bošnjaka i sandžačka regija. Isto tako je neophodno da odgovarajuće institucije vlasti ubrzaju donošenje primarnog zakona o pravima i slobodama manjinskih nacionalnih zajednica.

*Lidija Molzer***Zagreb: održana 4. konvencija Mladeži HDZ-a****IZABRANO NOVO ČELNIŠTVO MLADEŽI HDZ-a**

U Zagrebu je na 4. konvenciji Mladeži HDZ-a za predsjednika Mladeži izabran Krunoslav Gašparić, za dopredsjednike Zdeslav Milas, Sanja Jurić i Trpimir Majcan, dok novo Predsjedništvo čine Orlando Medo, Ivica Tarfa, Ernest Petry, Branko Lukšić i Vatroslav Čahun. U Nacionalni odbor je izabran bivši predsjednik Mladeži HDZ-a Mario Kapulica.

Četvrta konvencija Mladeži održana je pod nazivom „Demokracija i odgovornost”. Pozdravni govor je održao ministar rada i socijalne skrbi Joso Škara, zamjenik ministra vanjskih poslova Ivo Sanader, ministar državne uprave Marijan Ramušćak, a nazočne na 4. konvenciji Mladeži HDZ-a pozdravilo je i izaslanstvo Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini koji su kao gosti prisustvovali skupu.

Ekologija da ili ne?

NAPAD ČOVJEKA NA PRIRODU

Netko je rekao da se čistoćom stiže do idealne ekološke sredine, ali se svakog Prvog svibnja uvjeravamo koliko se jedna idealna prirodna oaza za svojom specifičnom mikro klimom može javašlukom, grubim nemarom i primitivizmom srozati do razine koja graniči s neukusom. Sve se ovo zbiva u vrijeme kada sva javna glasila propagiraju važnost ekološke sredine za čovjeka i njegov opstanak stvarajući čak i kult Dana planeta Zemlje.

Dakle, i ovogodišnja proslava Prvog svibnja, koji je uzgred rečeno mnogo izgubio na svom zančaju i popularnosti, započeo je pješačenjem bivših i sadašnjih drugova i drugarica prema Dudovoj šumi u Subotici gdje je održano i slavlje, dok su drugi za svoje „druženje” odabrali Palić, zakonom zaštićeni predjeo između šumskog pojasa i obale jezera. Upravo na ovom mjestu se „dogodio” sudar ravnoteže prirode, u koju uzgred rečeno, čovjek nije morao uložiti ništa jer se odvija snagom same prirode i organiziranog napada vašarskog smetlišta. Za kratko vrijeme je priroda i ekološka sredina poklekla pred ubjedljivom hrpom razbacanog smeća, ambalaže, boca od pive i sokova, papira od pljeskavica i raznih omota sa

oznakom „der grüne Punkt”. Na sve ovo ekolozi nisu reagirali, a niti su po službenoj dužnosti reagirali inspektori, mada je dobar bio toga smeća, nošen vjetrom završavao u vodi jezera. Niti organizator ovog prvosvibanjskog tuluma nije reagirao na izgaženu travu i onečišćen šumski dio oko parkova i šetališta. Da li se toga nitko nije dosjetio ili je izdata naredba da se narod ne ometa u proslavi „dana rada”, ne znamo. Ono što je sigurno bilo dozvoljeno to je zacijelo bila prava dimna zavjesa sa manjih i većih roštilja postavljenih u dugom nizu s obje strane šetališta, gdje se peklo sve i svašta pa i nezaobilazan vo na ražnju za odabrane drugove. Šetače su pri prolazu peklo oči, a nakon šetnje su imali dojam da su boravili u pušnici, a ne na svježem zraku.

U svakom slučaju, bilo je to stjecište neukusa i nebrige, gdje se najmanje vodilo računa o ekologiji i njenim pravilima za očuvanje prirodnog okoliša, a o zraku da i ne govorimo. Na ovom općem narodnom veselju pored ekologa trebali su biti prisutni i „sanitarci” koji bi vjerojatno imali pune ruke posla oko rada i čistoće montažnih ugostiteljskih objekata, ali i biološke ispravnosti mesa sa roštilja. Istina, zašto bi na sve ovo netko reagirao, ako su

već izdate dozvole za nena-
mensko korištenje zelenih i
uređenih površina jednog
javnog općinskog poduzeća?

Na ova pitanja nebismo dobili odgovor niti od našeg lokalnog YU- Eko radija tj. ekološkog radija koji u svom programu propagira nadstranačke ideje i stavove, suživot, multikulturalnost i to sve na dva jezika - mađarskom i srpskom, dok na trećem - hrvatskom tj. jeziku druge nacionalnosti po brojnosti u Subotici nema niti riječi. Slušajući duže taj program uočava se da ovaj radio nema baš ništa sa ekologijom, ali ima s „ispiranjem” mozga. Imamo mi u Subotici pored ekoloških valova za „ekološki” čiste umove i ekološki semafor! Jedino nitko nema pravo tumačenje zbog čega je on zapravo ekološki, obzirom na sve veće prometne gužve i neorganiziranost prometa u gradu, gdje je pojam „zelenog” vala već davno zaboravljen te je samim tim zanemareno i očuvanje i poboljšanje životne sredine u gradu. Naime, grad nam sve češće zbog neefikasnog reguliranja cestovnog prometa ima prometne gužve što utječe na rad pogonskih strojeva vozila, a samim tim i na loše sagorijevanje pogonskog goriva, koje, uprkos ekološkom semaforu i dalje zagađuje gradsku sredinu.

U svakom slučaju, nikakvi izmišljeni (niti stvarni) ekološki semafori neće eliminirati promet na gradskim ulicama, već samo dobra organiziranost gradskog i izvangradskog prometa. Isto tako ni YU - Eko radio, financiran iz budžeta, ma koliko sebe proglašavao „ekološkim“ neće eliminirati postojeće hrpe smeća u i oko grada. Jer, jedno se priča i savjetuje, a drugo se u stvarnosti primjenjuje.

Za ekološki zdravu sredinu potrebna je i određena razina ljudske i građanske svijesti u svim oblastima života - od zabave i odmora, do proizvodnje i ostvarivanja zarade - i to ne po svaku cijenu - kao u slučaju prvosvibanjskog općeg veselja. Ekologijom i zaštitom prirode, jer ona se u stvari ne štiti od nje same, već od čovjeka i njegovog negativnog utjecaja na nju, ne može se baviti od slučaja do slučaja, kao u vrijeme radnih akcija iz proteklog perioda po sistemu „dok traje obnova, nema odmora“, već smišljeno, planski i istrajno.

Alexander Molzer

Osijek: EXPO '98

VOJVODANI NA OSJEČKOM SAJMU

Na sajamskom prostoru „PAMPAS“ u Osijeku od 5. do 10. svibnja ove godine održan je međunarodni sajam obnove OSIJEK - EXPO '98, na kojem je pored brojnih izlagača iz Republike Hrvatske i 12 zemalja svijeta, sudjelovao i Gospodarski odjel Demokratskog saveza Hrvata iz Vojvodine. Programom sajma bile su obuhvaćene oblasti graditeljstva, poljoprivrede i tehnologije.

Tijekom šest sajamskih dana na štandu Foruma gospodarstvenika Vojvodine „Econ“ odvijala se živa gospodarska aktivnost. Pored uspostavljanja poznanstva i kontakata između poduzetnika sa obje strane Dunava, dogovoreni su i neki konkretni oblici suradnje. Utemeljeni su odnosi sa Županijskom gospodarskom komorom Osijek, Hrvatskim domom u Tuzli i sa pred-

stavnicima općine Tuzla. Sukladno dogovorima, sredinom narednog mjeseca jedna grupa zainteresiranih poduzetnika iz Vojvodine biti će gost općine Tuzla.

Štand „Econ“-a je posjetio i gradonačelnik Osijeka dr. Zlatko Kramarić, što je gospodarstvenicima iz Vojvodine činilo osobitu čast. On se tom prilikom upoznao sa gospodarskim mogućnostima Vojvodine, podržao inicijativu za bržom uspostavom gospodarstvene suradnje i ujedno prenio pozdrav svim Subotičanima, a posebice stanovnicima Tavankuta.

Valja istaći da je na sajmu OSIJEK EXPO '98 bio otvoren i posebni štand grada Subotice na kojem je svoje gospodarske mogućnosti predstavilo više subotičkih tvrtki.

P. K.

Aktivnosti subotičke podružnice stranke DSHV

ODRŽAN SASTANAK MO BIKOVO

Desetog svibnja 1998. godine održan je sastanak Mjesne organizacije Bikovo na kojem su nazočni članovi stranke ove MO izabrali predsjednika. Namjesto Laze Vujković Lamić koji je do sada obnašao ovu dužnost, izabran je Stanko Romić kandidat DSHV u dva navrata na općinskim izborima.

Na skupu je zaključeno i dogovoreno intenziviranje rada ove mjesne organizacije subotičke Podružnice te da se u radu aktiviraju određeni mlađi članovi.

Za rizničara mjesne organizacije Bikovo izabran je Marko Skenderović.

INTERVIEW

Interview: Milja Radan, generalni tajnik Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj

RADITI NA OČUVANJU INTERESA ZAJEDNICE

Zna se da smo mi Hrvati često nesložna braća, samo što nam zato ne treba propasti i kuća.

Prilike u kojima žive autohtoni Hrvati u okolnim zemljama - Austriji, Italiji, Slovačkoj, Mađarskoj, Rumunjskoj i SR Jugoslaviji razlikuju se od države do države, moglo se zaključiti na temelju izlaganja izaslanstava u Zagrebu na II. Forumu hrvatskih manjina. Mada se ne može reći da je poštivanje njihovih nacionalnih i ljudskih prava od strane domicilne države u potpunosti zadovoljavajuće, ipak se može konstatirati da su u zadnjih nekoliko godina učinjeni znatni pomaci što se za Hrvate iz SRJ njihova prava - kako po zakonskoj regulativi, tako i u praksi, nebi moglo kazati.

Ovoga puta o stanju hrvatske nacionalne zajednice govori Hrvat iz Rumunjske i generalni tajnik Zajedništva Hrvata u ovoj zemlji, Milja Radan.

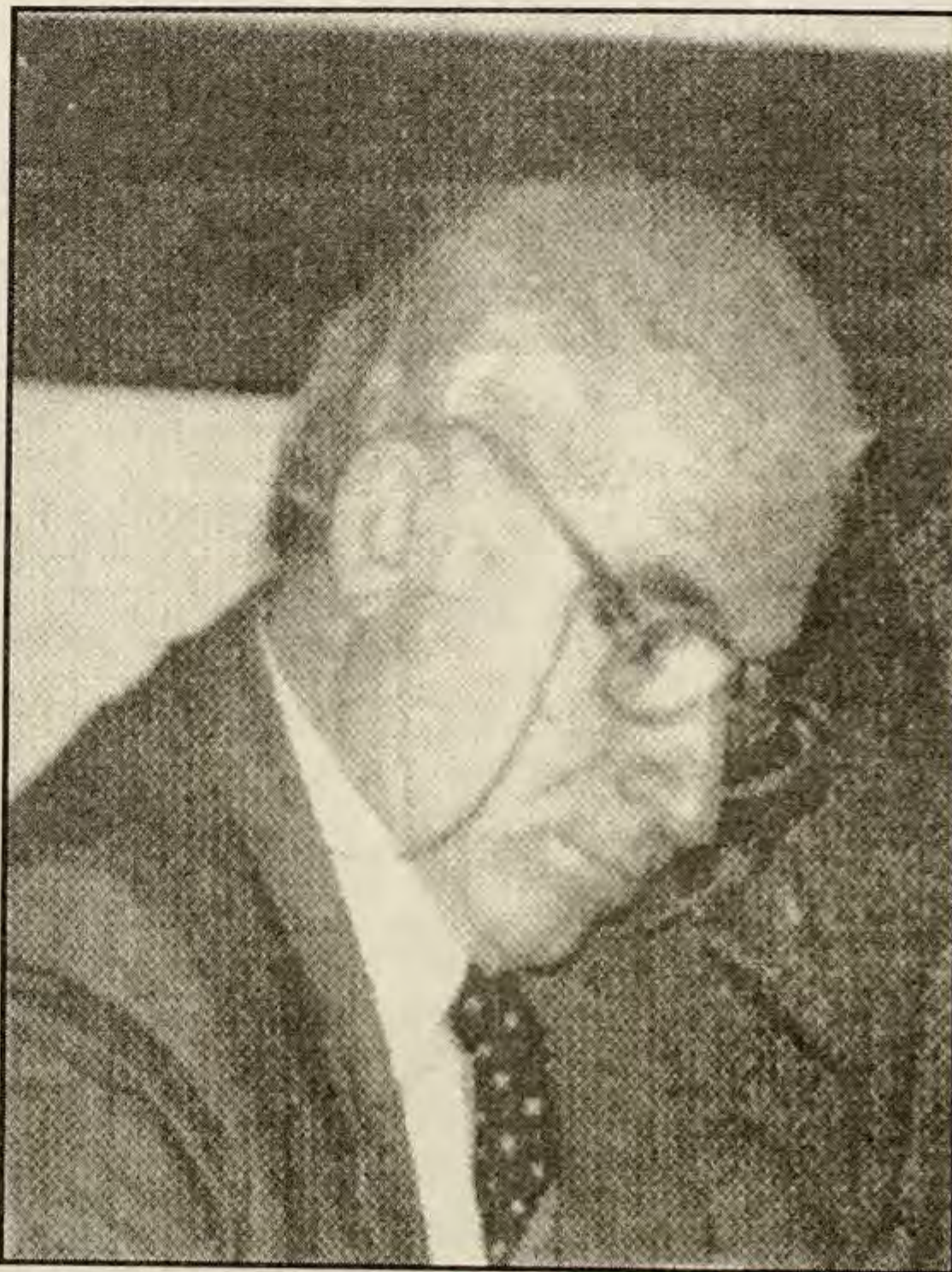
UVJETI ŽIVOTA I RADA

* U kojim uvjetima žive danas Hrvati u Rumunjskoj?

- Vrijedni članovi naše zajednice idu ka boljem, me-

đu inim, i zapošljavanjem u Hrvatskoj (u najvećem broju), u Austriji i Njemačkoj. U svim se našim mjestima, barem na karaševskom području povećao broj automobila, novopodignutih kuća,

radne snage, jer ona radi kako bi zaradila u inozemstvu. Ali je dosta i onih koji upućuju zamolbe za hrvatsko državljanstvo, jer to je naša, za sada, najveća privredna šansa.

* U kojim se uvjetima i kako školuje hrvatska mladež u Rumunjskoj?

- Naših dvadeset četvero studenata polazi Zagrebačko sveučilište uz izravan trošak republike Hrvatske. Ministarstvo useljeničtva i povratka dodijelilo nam je 15 stipendija za ovu godinu, ali samo je tri zatraženo. Isto Ministarstvo pokazalo se voljnim financirati nekoliko nastavničkih mjesta, čak i profesora za hrvatski jezik iz Hrvatske koji bi radili u Rumunjskoj. S

toga stanovišta Hrvatska nam dosta pruža.

U mjestima gdje živi hrvatska manjina radi 7 vrtića, sa 178 djece, od kojih na hrvatskom jeziku rade tri vrtića sa 83 djece; u osnovnim razredima uče 254 učenika u tri četvorogodišnje škole, tri osmogodišnje i jednoj dvanaestogodišnjoj školi, 37

raste broj traktora i broj ljudi koji su zainteresirani za školovanje djece u zemlji i inozemstvu. Pokreću se projekti za moderniziranje i popravak puteva i cesta, za provođenje plina i vodovoda, za otvaranje manjih poduzeća za preradu sirovina i sl. Mjesta su nam siromašna mladeži, nedostaje i muške pa i ženske,

INTERVIEW

učenika ovoga stupnja uči na hrvatskom jeziku u dvjema školama. Ove smo godine otvorili još jedan odjel na hrvatskom jeziku u četvorogodišnjoj školi u Karaševu od I. razreda, i jedan odjel u vrtiću u Ravniku. Bilo bi danas tri odjela na hrvatskom jeziku da škola u Klokočiču nije odustala od predavanja na maternjem jeziku, iako u tamošnjoj školi radi većina naših školskih djelatnika.

U osmogodišnjim školama uči 326 djece, od kojih 167 u dvojezičnoj rumunjsko-hrvatskoj školi u Karaševu. U Karaševu još uči 31 učenik u dvojezičnoj gimnaziji. U istom je mjestu ove godine puštena u rad nova školska zgrada sa 12 razrednih prostorija, sa dva laboratorija i velikom športskom dvoranom, opremljena namještajem i školskim pomagalicama, za koju je rumunjska država potrošila 1,5 milijardu leja (cca 333.000 DEM).

Opskrba udžbenicima na maternjem jeziku je oskudna i nedovoljna, a izostaju i udžbenici na rumunjskom jeziku, što je odraz poteškoća sa kojima se suočava rumunjska privreda. Maternji se jezik izučava u svim školama gdje ima naše djece, pa čak i u Tamiškoj županiji, gdje ih ukupno ima oko petnaestak u svim razredima.

* Kažite nam nešto o kulturnom životu i radu rumunjskih Hrvata.

- Na kulturnom području nastavljamo održavati veze s

kulturnim društvima iz Hrvatske i susjednih zemalja, organiziramo tradicionalnu smotru folkloru, te znanstvene sastanke na kojima pobuđujemo interes za našu prošlost. Priređuju se i predstave na našim pozornicama, iako nam ponekad repertoar i nije najoriginalniji.

ORGANIZIRANOST HRVATSKE ZAJEDNICE

* Kako je organiziran društveni i politički život hrvatske nacionalne zajednice u Rumunjskoj?

- Organizacija zajednice, Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj, temeljito je organizirano na području Karaševa i Tamiša, što se ogleda u stabilnosti organizacijske strukture i dosljednog djelovanja na svim područjima obuhvaćenih u programu i statutu.

Zna se da smo mi Hrvati često nesložna braća, samo što nam zato ne treba propasti i kuća. S druge strane, dvije će naše organizacije ili udruge oprobati svaka svoju moć i s time opravdati legitimitet da predstavljaju čitavu zajednicu. A kao mjerilo toga svakako mora biti i mjera u kojoj svaka od ovih udruga ide u susret vitalnim interesima zajednice u cjelini.

Koja će to udruga biti odlučit će oni čije interese obje zastupaju, to jest zajednica. Na koji način? Prihvatit će se jedan od mogućih i objektivnih načina.

PRVA HRVATSKA NOVINA U RUMUNJSKOJ

* Pored veoma odgovornih funkcija vi ste i glavni urednik lista Hrvata u Rumunjskoj "Hrvatska grančica". Kažite nam nešto o ovom glasilu.

- Glasila ili pisana naša riječ ima posebno kulturno značenje u životu manjine. Naša prva novina na našem jeziku, „Hrvatska grančica“, pokazala je i kao novina mogućnost da se naš duh, tradicija i kreativnost objelodani. Preko nje promičemo živ govor, čuvan i obrađivan u uskom krugu govornika, i stalno prateću pisanu i govorenu riječ krunice i molitvenika, te naučenu materinsku riječ u školi, preko čitanka i gramatika od manje ili više stručno spremnih učitelja i profesora; provodimo standardni književni jezik našeg naroda. Skromno je ovo glasilo, skromne su mu i mogućnosti. Jedino što je grandiozno to je želja da nas očuva i uzdigne nam svijest do onog stupnja kako bi nadolazeće generacije bile svjesne naše osebnosti, koju dugujemo, precima i budućim naraštajima, čuvati dostojnom i nedotaknutom, kakvu smo naslijedili.

Smatram da je to uloga naših medija, koje treba podržani izvornom medijskom bujicom naše matice, jer samo naša skromna snaga nedovoljna je. Druga naša nada su toliko očekivani

INTERVIEW

apsolventi sa Zagrebačkog sveučilišta, koji bi makar i skromnim znanjima osvježili hrvatski duh i osnažili njegov korijen i onako nam brojno tanke hrvatske grančice.

DOSTUPNOST SREDSTVIMA INFORMIRANJA

* Kako je u Rumunjskoj riješeno pitanje medija i informiranja hrvatske nacionalne zajednice?

- Medijska sredstva za svaku su zajednicu od velike i višestruke koristi. Ona služe pri efikasnom i brzom informiranju, pri odgoju, podsticaju nacionalne svijesti, promicanju kulturne i duhovne baštine itd. Posebnu ulogu imaju mediji u očuvanju i gojenju maternjeg jezika. Video i studio mediji sve više se nameću, dok je tisak, bar u ovim sredinama, manje tražen, ali ne u potpunosti odbijen. Do 1990. godine naše su mogućnosti bile više nego skromne - bolje reći nepostojeće, jer su radio emisije i tisak bili u rukama Srba i za Srbe, tako da je jedino pisano slovo bilo ćirilsko. Manjine su, po iz-

boru, imale pristup na televiziji i u eteru samo prigodom svečanosti, te je za nas Hrvate to bio samo povod za neostvarivo sanjarenje. Danas nam se nude radiovalovi, teritorijalna televizija i nema se nikakva razloga odbiti nas, kao što postoji mogućnost praćenja nacionalne televizije matične zemlje, a da vas nitko ne pita što ste prošle večeri preko televizije gledali.

Međutim, nama ovoga trenutka nedostaju ljudi sposobni i stručno spremni prirediti i voditi radio emisije, uređivati televizijske emisije na maternjem jeziku, što bi bilo od velikoga značenja za našu malobrojnu hrvatsku zajednicu. Jedino nam preostaje preko kableske televizije, u onim mjestima gdje je ona provedena, (Karaševo npr.) priređivati kratke, amaterske emisije za užu, ali sigurni krug gledatelja.

Započeli smo nastup u radio-emisijama na maternjem jeziku na mjesnoj, privatnoj, rešičkoj radio postaji, ali, zbog nama nepoznata razloga, emisije su ubrzo ukinute.

Teško su nam pristupačne emisije iz Hrvatske,

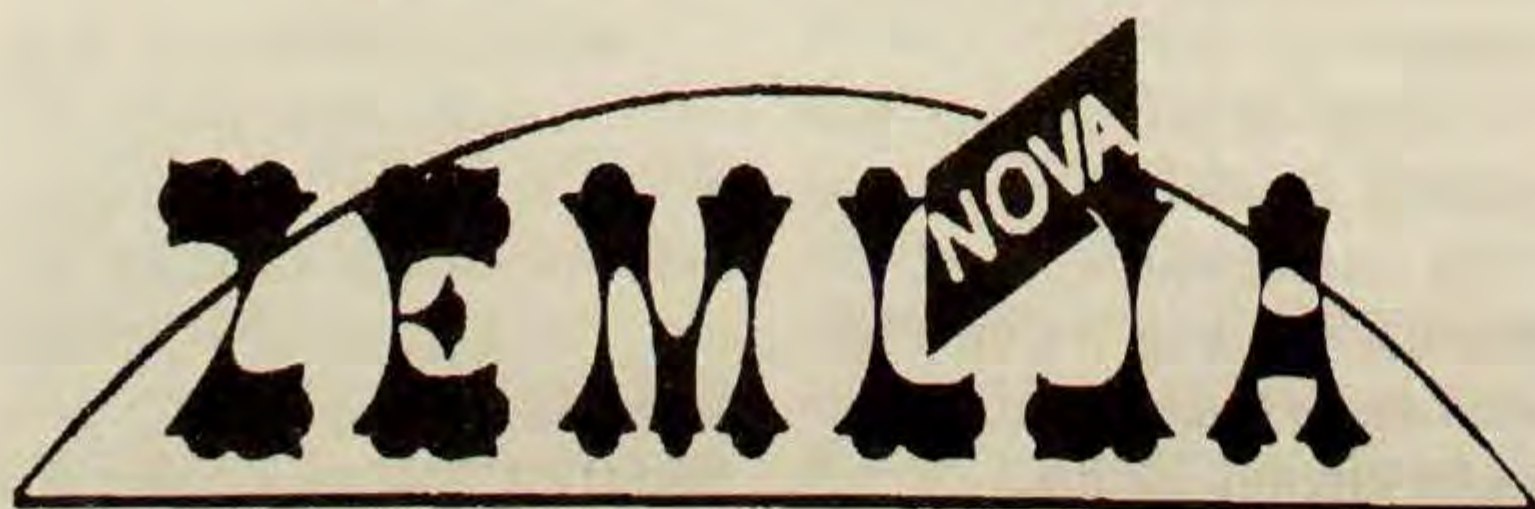
jedino preko satelita, dok je za kopneni prijenos potreban dekoder. Isto tako, jedino u večernjim satima hvatamo hrvatske radio postaje. Sve to otežava korištenje ovih medijskih mogućnosti za promicanje kulture našega jezika, za održavanje veza preko video i audio kanala.

Televizijske emisije o hrvatskoj manjini u Rumunjskoj bitne su nam i od velike važnosti, jer je rumunjska javnost preko njih (12 na broju) došla do spoznaje da Hrvata na rumunjskom tlu ima već stoljećima. Nadalje, preko ovih se emisija prikazuje naša pučka i vjerska tradicija, važna kulturna i znanstvena zbivanja; pokušava se potaći interes za našu prošlost, sadašnjost i budućnost. Međutim, ove su emisije na rumunjskom jeziku, jer ih stvaraju televizijski stručnjaci. Zato su ove emisije jedino važne kao informacija, jer im kultura jezika nedostaje.

Obradila: Lidija Molzer

(Izlaganje Milje Radana objavljeno je u Glasniku II Foruma hrvatskih manjina)

POZIV NA PRETPLATU!

PRETPLATITE SE NA
OSIJEČKI ČASOPIS ZA
OBITELJSKA
GOSPODARSTVA I
AGRARNI MANAGEMENT
„NOVA ZEMLJA”.
ZA SVE INFORMACIJE
OBRATITE SE NA
TELEFON: 024/551-348

HKPD „Matija Gubec” - „Tavankut '98”

DJECA SU UKRAS SVIJETA

U Tavankutu je 17. svibnja ove godine u Tavankutu po treći put održan Festival najmlađih folkloraca pod nazivom „Djeca su ukras svijeta” u organizaciji Hrvatskog kulturnog prosvjetnog društva „Matija Gubec”. Prva ovakva priredba održana je u čast 50. obljetnice djelovanja i rada HKPD „Matija Gubec” koja se proslavljala 1996. godine.

Na ovogodišnjem III. Festivalu „Djeca su ukras svijeta” - Tavankut '98 po prvi put su sudjelovala djeca folklornih grupa iz Srijema. Među sudionicima su bili mali

folklorci iz Sombora, Golubinaca, Bačkog Brega, Subotice, Ljutova i Tavankuta.

Sudionici su svoje umijeće pokazali prolazeći ulicama Tavankuta, ali i u dvorani tavankutskog Doma kulture u okviru bogatog glazbeno-plesnog programa. Lepršavost i razigranost malih folkloraca oraspoložili su posjetitelje, koji, pak, na bogat program nisu mogli ostati ravnodušni.

Pored brojnih posjetitelja skupu je bio nazočan i izaslanik hrvatskog Veleposlanstva u Beogradu Aleksandar Skenderović.

HKC „Bunjevačko kolo”

IZLOŽBA DJEČIJH RADOVA

Od 17.-27. Svibnja 1998. godine održana je „Izložba dječijih radova” u organizaciji HKC „Bunjevačko Kolo” Subotica, Odjel za likovno. Bili su izloženi likovni radovi oko dvadesetak školske djece različitog uzrasta, koji oslikavaju njihov rad i trud u proteklih godinu dana, a koje su postigli zahvaljujući i zalaganju njihovih učitelja. Ova izložba je dobra prilika da se na jednom mjestu vide mladi talenti, možda i budući umjetnici.

Vox populi

OBEĆANJA ZAMENJUJU OBAVEZE

Lično podržavam sve one koji tvrde sa su im ljudska prava ugrožena. U ovoj čudnoj državi Srbiji i S.R.J-i ugrožena su itekako, a to možemo reći u dve rečenice koje proističu jedna iz druge: IMAMO NAJVEĆE OBAVEZE i NEMAMO NIKAKVA PRAVA.

Nedavno je Šešelj obećavao, a i mnogi prije njega, da će na prvom zasedanju savezne Skupštine biti reči o vraćanju opljačkane devizne štednje. Ovih obećanja nije nedostajalo ni u brojnim predizbornim obećanjima budućih poslanika i kan-

didata za predsjednika republike Srbije.

Ali, Šešelj je ovog puta bio i precizan. On se prevari i spomenu mesec maj, ali eto, maj dođe i skoro i prođe, a prođe i zasedanje visoke savezne institucije, a teme „stara devizna štednja” na dnevnom redu nema, pa nema. Verovatno zato što o dotičnoj temi nisu raspravljale republičke Skupštine, a kada će - ne znamo.

Jer, razmatranje ove teme ne dotiče Crnu Goru, obzirom da je predsednik Crne Gore Milo Đukanović doneo ured-

bu po kojoj se stara devizna štenja već uveliko vraća narodu! Pitam se samo zašto su neka dotična gospoda ne tako davno govorila da republike nemaju ništa sa deviznom štednjom i da je ista u nadležnosti federacije?

I tako, baš smo krenuli s početka i jedva dočekali kraj, kad shvatismo da nismo niti na početku. Obećanja smenjuju tumačenja, a ova se za čas pretvaraju u običnu laž.

A istina je jednostavna: vraćajte oteto, ne izazivajte sudbinu!

Miloš Vasiljević

40. OBLJETNICA SMRTI BISKUPA LAJČE BUDANOVIĆA (1.)

Dana 16. ožujka 1998. god. navršilo se 40 godina smrti subotičkog biskupa Lajče Budanovića, koji je svojim dugogodišnjim radom stekao trajne zasluge u kulturnom i duhovnom životu bačkih Hrvata, jer je svim svojim bićem bio vezan za svoj zavičaj i za svoj narod.

Rodio se 27. ožujka 1873. god. u Bajmoku, u uglednoj bunjevačkoj seljačkoj obitelji Albe Budanovića i Julijane rođ. Dulić. Ona je kći Đene Dulića, prvog predsjednika Pučke kasine koja je osnovana u Subotici 1878. god.

Lajčo Budanović je osnovnu školu pohađao u svom rodnom selu. Tri razreda niže gimnazije završio je u Subotici, a četvrti razred je nastavio u Kaloči. Poslije završene gimnazije u tom gradu je 1893. god. pošao u bogosloviju. Za svećenika je zaređen u Kaloči 1897. god. Mladu misu slavio je u Bajmoku 27. VI. 1897.

Svećeničku službu vršio je u više mjesta.

U tim prvim odinama njegovog pastoralnog rada treba istaći da je objavio molitvenike: „Slava Božja u molitvama i pismama” (Budimpešta, 1902.), „Mala slava Božja” (Budimpešta, 1907. god.). Ovi molitvenici su imali više izdanja.

Među mjestima njegovog službovanja možemo istaći Baju, gdje je 1510. god. osnovao Katoličku čitaonicu koja je bila žarište za buđenje i očuvanje narodne svijesti pored svih protivljenja protivnika. (Ta čitaonica je obnovljena 1988. god. Predsjednik je Antun

Mujić. Poslije nekoliko godina čitaonici je vraćena zgrada koju su bajski Bunjevci svojim novcem izgradili 1911. god. Nacionalizirana je 1949. god. zajedno sa ukinućem čitaonice.)

Za svećenika Lajču Budanovića nastupio je prelomni trenutak kad je od 12. siječnja 1920. god. bio župnik u Subotici, u crkvi sv. Terezije. To je bilo vrijeme velikih političkih preokreta. Poslije poraza u prvom svjetskom ratu Austro-Ugarska je doživjela propast 1918. god. Pojedini

njeni dijelovi su se odvojili i stvorene su nove države. Poslije zaključivanja mira u Versaju u Parizu potpisan je 4. VI. 1920. god. mirovni ugovor u Trianonu između Mađarske i Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Po odredbama toga ugovora Subotica i ostala Bačka došle su u sastav nove južnoslavenske države, a Baja i ostala sela prema jugu (Santovo, Aljmaš, Gara, Bikić, Tompa i dr.) ostala su u sustavu Mađarske.

Tako je veliki dio Kaločke nadbiskupije odvojen od svoga središta u Kaloči. To je izazivalo nepremostive poteškoće u crkvenoj upravi i u organiziranju vjerskog života. Zato je Sveta Stolica, u smislu kanonskih propisa, osnovala Apostolsku administraturu Bačku koja je bila potpuno neovisna od Kaloče i podložna izravno Vatikanu. (To je tako bilo sve do 1968. god. kada je osnovana samostalna Subotička biskupija sa svojim biskupom Matijom Zvekanovićem.)

Sveta Stolica je 10. veljače 1923. god. imenovala subotičkog župnika u crkvi sv. Terezije, vlč. Lajču Budanovića za upravitelja Bačke apostolske administrature.

Brzo iza toga, on je 13. veljače 1923. god. sazvaio svećenike, predočio im svoje imenovanje i preuzeo crkvenu upravu u Bačkoj. Morao je početi iz početka da organizira pojedina upravna tijela i upravne organe. Brzo su se pokazali vidni uspjesi kao rezultat izvanrednih organizatorskih sposobnosti i velikog znanja novog apostolskog administratora. Tako je već 1927. god. ova crkvena pokrajina imala: 90 župa, 30 novoosnovanih vikarija, 11 crkvenih dekanata, 151 svećenika, 3 muška redovnička samostana i 24 ženska, 17 bogoslova i 120 đaka višeškolaca u gimnaziji sa oko 490.000 vjernika katolika. (Subotička Danica, kalendar za 1971. 43.str.).

Bela Gabrić

- Nastavit će se -

Sombor: „Bajski trokut“

GRANICE

Polazeći od povijesnih činjenica da prvi zabilježeni dolasci Hrvatske narodne skupine na prostore između Tise i Dunava datiraju od Mohačke bitke, kolovoza 1526. g., s punim pravom sebe namećemo kao starosjedioce ovih prostora. Selidbe naše etničke grupacije - Bunjevaca iz Dalmacije u Podunavlje, organizirali su Franjevci kao dio katoličkog svećenstva koji je po dolasku osnovao i svoje samostane u većim naseljima kao što su bili Bač, Baja, Budim i druga mjesta u tom dijelu Ugarske. Našto kasnije, seobu Hrvata iz Bosne u ugarsku Bačku sproveli su također svećenici - fratri redodržave Bosne Srebrene, a za najveću seobu kroničari bilježe 1686. god. kada je iz različitih župa Like, Bosne i Dalmatinske Zagore, doselilo oko 5000 Hrvata - Bunjevaca. Četiri godine kasnije patrijarh srpski Arsenije Černojević povlačeći se iz Raške u Ugarsku između Tise i Dunava do Budima, seli Srbe iz Raške u Ugarsku. Ovim se potvrđuje velika uloga krišćanskih svećenika u očuvanju svoga puka.

Najveći broj doseljenika ostao je oko današnjih gradova Baje, Sombora, Subotice i sela između njih. Tako je stvoren takozvani „Bajski trokut“. Tu su našli neophodne uvjete za život svojih mnogobrojnih obitelji, napuštene kuće, obradivu zemlju, vodotoke i šume te umjerenu klimu.

Tražeci utočište pred Turskom Osmanlijskom vojs-

kom Bunjevci su naselili područja dalmatinske zagore i Like. Tako su zabilježeni dolasci Hrvata iz Zapadne Hercegovine 1604. god. u Krmpote i Senj, Kvarnersko primorje, Istru, Ravne Kotare i na kuprešku visoravan. Hrvata - Bunjevaca po popisu 1931. god. bilo je u tim krajevima 250.000. Da i dan danas tamo živi narod istog podrijetla kao što je i naše, dokazuju mnogobrojna podudarna imena i prezimena tih ljudi, svadbeni običaji, crkvene svečanosti i još mnogo primjera iz svakidašnjeg života.

Kada se Turska, Karlovačkim mirom 1699. god. odrekla Bačke, stanovništvo između Tise i Dunava, živi u Austro - Ugarskoj personalnoj uniji. Nakon anektiranja Bosne od strane Monarhije svi Bunjevci - Hrvati žive u jedinstvenoj državnoj zajednici. To je i jedini period u povijesti našeg naroda da je pod istim vlastima u istoj državi. Nakon toga nastupaju događaji koji su među narodom napravili granice i dijele koje su i danas aktualne.

Nakon propasti monarhije 1918. g. stvara se zajednica južnoslavenskih naroda: Srba, Hrvata i Slovenaca. Nova država, nove državne granice. U Trijanonu (trijanonskim sporazumom) se crtaju granice koje dijele naša naselja, njive, vinograde, a jasno i stanovništvo u dvije države.

U kraljevini SHS je 1931. g. registrirano 180.000 Hrvata Bunjevaca, a u Mađarskoj 90.000 Hrvata Bunjevaca i Šokaca.

Kako su Hrvati, konstitutivni narod Kraljevine SHS, naši prijeci su bez većih problema formirali svoje nacionalne udruge, političke stranke i kulturne institucije.

Tada je osnovano (1921. god.) „Bunjevačko kolo“ kao preteča budućih hrvatskih KUD-ova.

U isto vrijeme se sa druge strane granice, u Mađarskoj, Hrvatima Bunjevcima i Šokcima, zabranjuje svaki rad na ispoljavanju nacionalne pripadnosti, pa se gase mnoge kulturne institucije kao što je slučaj sa Katoličkom čitaonicom iz Baje koje je tek zadnjih godina obnovila svoj rad u demokratskoj državi Mađarskoj.

Mađarske vlasti su veoma uspješno sprovodile asimilaciju Hrvata u „Mađarone“. Najveći dio Hrvata u Mađarskoj je popustilo pod takvim pritiscima.

Pokidane veze između istog naroda, obitelji i susjeda teško su održavane u doba kada se prelazak granice smatrao „sumljivim rabotama“. Tek od skora, prvo razmjenom folklornih nastupa, a kasnije i drugim sadržajima, veze su uspostavljene i sadašnjim generacijama se otvaraju nova saznanja o istom narodu sa dvije strane granice. Moglo bi se slobodno reći: isti svet, ista nošnja, isti običaji, bliski jedni drugima, a tako daleko u tuđini.

Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo „Miroљub“ je od samog osnutka uspostavilo i održavalo i direktne

kontakte sa sličnim društvima Bunjevaca iz ondašnje Jugoslavije. Tako su naročito prisne veze bile sa „Bunjevačkim kolom“ iz Senja, „Seljačkom slogom“ iz Šestina, „Pajom Kolarić“ iz Osijeka, i drugim.

Znali su naši stari da nismo sami ni Bunjevci u Bačkoj te ih je život i ostalih Bunjevaca na drugim prostorima interesirao. Tako se razvila suradnja na kulturnom polju, a kasnije i prisniji kontakti, a sve u cilju očuvanja nacionalnog identiteta narodne skupine kojoj pripadamo.

Nakon raspada SFR Jugoslavije, nove države povlače granice te one republičke postaju državne. Ponovo se isti narod odvajaju i živi u dvije

države, odnosno tri države. Sve veze iz prošlih vremena su grubo prekinute i do današnjih dana nisu uspostavljene, osim nekih manjih susreta KUD-ova.

Jasno je da će uspostava ranije razine suradnje veoma teško i dugo ići s obzirom na kompleksnost problematike između novonastalih država. Možda i duže i teže nego sa Bunjivcima i Šokcima iz Mađarske. Ukoliko članovi i voditelji kulturnih društava sa obje strane granice istraju u svojim namjerama obnavljanja prekinutih veza za očekivati je da će rezultati biti pozitivniji i da će se ubrzano razvijati na radost sviju.

Sadašnja generacija Hrvata, Bunjevaca i Šokaca iz

Bačke ima veliku i povijesnu zadaću i ljudsku moralnu odgovornost da sačuvaju tekovine donete do današnjih dana. Sačuvati i prenijeti vjeru i duh naših predaka nošnju, ikavicu, dužionicu i Prela, pokladne običaje, polivače i Divojački vašar te druge nacionalne svetkovine na nove naraštaje, koji su tu među nama ili stasavaju na drugim prostorima, a naši su.

Samo tako ćemo ostati to što jesmo i moći ćemo se ponosom pogledati u oči našoj Bunjevačkoj subraći sa one strane granica.

Mato Matarić

Naš novi list

„MIROLJUB“

Izdavačkoj djelatnosti na hrvatskom jeziku pridružio se i KUD „Vladimir Nazor“ u Somboru objavljivanjem svog novog lista „Miroljub“.

Planirano je da se list pojavi četiri puta godišnje. Uredništvo: Josip Pekanović, glavni i odgovorni urednik; Cecilija Miler, zamjenica glavnog i odgovornog urednika i likovni urednik; Franjo Ivanković, tehnički urednik, Zlata Pekanović, Ivan Kovač, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota, članovi.

U prvom broju u nekoliko članaka prikazan je povijesni razvoj i rad KUD-a „Vladimir Nazor“ i KUD-a „Silvije Strahimir Kranjčević“ u Bačkom Bregu i opis prela kao narodnog običaja u pojedinim mjestima.

Iz tih informativnih članaka vidjeli smo kako mi u sjevernoj

Bačkoj malo znamo o radu pojedinih kulturno-umjetničkih društava u južnoj Bačkoj. To je nevjerojatno, ali je istinito, da nema poznavanja i suradnje.

Pored drugih članaka o aktualnim temama istakao bih priču Đure Bošnjaka „Bunjevačka škola u Gradini“ zbog njegovog iskrenog pričanja sa mnogo lijepih slika iz njegovog djetinjstva.

Među pjesmama zastupljeni su naši stariji pjesnici: Nikola Kujundžić, Ante Evtović Miroljub, Stipan Bešlin i Ante Jakšić. Njima su se pridružili suvremeni pjesnici iz Sombora i drugih okolnih mjesta: Cecilija Miler, Josip Pašić, Marija Feher, Katarina Firanj.

Vidi se odaziv suradnika i to je znak da će list imati odaziv i među čitateljima. Zato svima želimo uspjeha u radu kako bi

došlo do veće suradnje i boljeg poznavanja između Subotice i Sombora i ostale južne Bačke.

Na kraju bih naveo jedan citat iz uvodnika: „Prvi put pokrećemo jedan list koji će izlaziti kvartalno na jeziku bačkih Bunjevaca i Šokaca, odnosno Hrvata, Somboraca i okolice. Tako ćemo pokušati otrgnuti zaboravu maternji jezik kojim govori ili je govorio najveći broj članova KUD-a „Vladimir Nazor“ kao i veliki broj naših sugrađana i žitelja okolnih sela.“

To znači da gdje to mogu u ovom listu pišu bunjevačkom ikavicom i tako se pridružuju pojedinim pokušajima u subotičkim publikacijama da se naša ikavica što više upozna i sačuva. Treba nastaviti tim putem.

Bela Gabrić

POVIJEST

Hrvatski velikani

HRVATSKI BAN JOSIP JELAČIĆ

Josip pl. Jelačić, hrvatski, slavonski i dalnatinški ban, rođen je u PETROVARADINU, 16. listopada 1801. godine, gdje mu je otac bio zapovjednik divizije.

Istog dana, 16. X, kršten je u župnoj crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu. U maticama krštenih iste župe upisan je u godini 1801., pod rednim brojem 2 na strani 312 a pod imenom JOSEPHUS GEORGIUS FRANCISCUS JELLA-CHICH, kao legitimni sin oca: „Illustrissimus dr FRANCISCUS Liber Paro JELLACHICH de Buzin Insignis Ord.: Maria Theresia Militaris Campi i Marschalis Cocumtenens“, i majke; „ANNA e Liberis Baronibus PORTNER de Hafflein conthorabis ejus“. Kum na krštenju malom Josipu Jelačiću

je bio: „Excellentissimus D.:D: GEORGIUS de GYINE L:Paro, Eques Ordinis S. Elisabetha et S.S. Stephani generalis Campi Marsehalus Cocumtenens ac Comendans conbinionorum milintarindan Conthorale D:Olaranata de LOVASZ“, a krstio ga je upravitelj župe dr. Damianus Nützl.

Najslavniji hrvatski ban potječe iz jedne od najuglednijih hrvatskih plemićkih obitelji koja je svoju službu u domovini započela još u vrijeme Frankopana-Slunjskih. Većina potomaka obitelji Jelačić isticala se hrabrošću, obrazovanjem i častima i titulama koje su stekli zasluženom sabljom u ljutim bojama s Turcima a kasnije u napoleonskim ratovima. Josipova karijera zasjenila

je ne samo vlastite ugledne i uspješne pretke, nego i sve poznate Slavene onoga doba.

Ban Jelačić je bio posebice vezan za obitelj do koje je izuzetno držao vjerujući da je ona glavna postaja narodnoga bića, osobnog mira, blagoslova i sreće. Bio je uzoran sin majci Ani i ocu Franji, komandantu slavonske vojne krajine i dobar brat, mlađem bratu, Đuri (r. 25. V 1805. g.) i prenežan muž i otac. Hrvatima je bio ponos i dika, a

ostalim Slavenima u Austro-ugarskoj monarhiji, nada. Teško je u hrvatskoj povijesti pronaći osobnost koja je za svog kratkog zemaljskog života uspjela učiniti više od legendarnog bana.

Josip Jelačić je s osam godina započeo svoje školovanje u bečkom Therezianumu, najelitnijoj plemićkoj školi svoga vremena, gdje su se sinovi plemića i velikaša odgajali za administrativno-vojnu službu u Austro-ugarskom carstvu. Od 1819. godine kada je kao odličan diplomant napustio Therezianu, Jelačić vrtoglavo započinje uspon u činovima, častima i podvizima, ne samo u korist carstva kojemu je služio, nego ponajprije svog hrvatskog naroda, njegovog interesa i

promjena njegovog položaja. Vojničko službovanje započinje u Galiciji zatim u Ogulinskoj regimenti pa u Dalmaciji i na kraju među krajišnicima u Glinjskoj regimenti. Za to vrijeme iskazao se velikim administrativnim sposobnostima pa u skladu s time dobiva prvo čin poručnika, zatim kapetan lajtanta, majora i na kraju ovog dijela životne staze, čin pukovnika. U bitkama s Turcima je uočen njegov dar odličnog organizatora, stratega i vojskovođe. Kao zapovjednik Banske pukovnije u Glini često je ratovao s Turcima, a s nekima je i prijateljevao. Od Mahmud - bega Bašića iz Bihaća dobio je na dar rasnog konja bijelca. Na tom je konju (Emiru), dojahao na bansko ustoličenje a na njemu je jahao i u ratnom pohodu na Mađarsku. U Beču, kralj Ferdinand, 23. ožujka 1848. godine, imenovao je baruna Josipa Jelačića hrvatskim banom i tajnim kraljevskim savjetnikom. Unaprijedio ga je u čin generala i zapovjednika obiju Banskih pukovnijat - glinske i petrinjske.

Teško je povjerovati, no istina je, da je mladi Jelačić u jeku svoje vojničke karijere u predasima vojnih pohoda pisao i pjesme. Prva rnu je zbirka pjesama objavljena u Zagrebu 1825. godine, a neke su bile toliko popularne da su se pjevale kao koračnice u habsburškoj monarhiji.

Govorio je i pisao njemački, hrvatski, francuski i mađarski, a prilično dobro, talijanski i latinski. Sudbina je od njega upravo to tražila, odličnog i

POVIJEST

pravednog vojnika, zaštitnika svog naroda i s druge, strane borca za hrvatski jezik, kulturu i njezin položaj u Europi onog doba.

Njegovo poznanstvo s Denetrom i Ljudevitom Gajom presudno ga je i odlučno svrstalo uz narodnjake i ideju hrvatskog preporoda. Duboko je u njegovoj duši otada misao kako će upravo on prokrčiti put svome narodu prema potpunoj slobodi.

Petoga lipnja 1848. godine ban Jelačić svečano je ustoličen u Zagrebu. Na trgu svete Katarine ban Jelačić se svečano zakleo ispred raspela i dvije svijeće pred patrijarhom srpske pravoslavne crkve Josifom Rajačićem iz Srijemskih Karlovaca. Svečanost banova ustoličenja povezana je sa svečanošću otvaranja hrvatskog Sabora, prvoga hrvatskog građanskog sabora na osnovi izbornoga reda utemeljenog po načelima građanskog liberalizma.

Prigodom vjenčanja kralja Franje Josipa 1854. godine, ban Josip Jelačić odlikovan je grofovskim plemstvom a banica Sofija je imenovana kraljičinom dvorskom gospođom.

Josip Jelačić je umro u Zagrebu poslije duge i teške bolesti 19. svibnja 1859. godine.

Godine 1947. spomenik bana Jelačića u Zagrebu je srušen, a ličnost bana Jelačića proglašena reakcionarnom, antikomunističkom i nepodobnom da zauzima najuglednije mjesto na najvećem trgu glavnog grada Hrvatske. Takav primjer vandalizma rijetko gdje je u svijetu zabilježen. U mraku i paučini zagrebačke gliptoteke stajao je raskomadani i mržnjom unakažen pune 43. godine kip banova spomenika koji je

predstavljao srce Zagreba i dušu Hrvatskog naroda. Mnogobrojni su i još živi svjedoci koji se sjećaju tog ružnog vandalskog čina i političkog primitivizma. Došlo je i vrijeme kada je njihovo svjedočenje ostalo važno ne samo za Hrvate nego i za cijeli svijet kojem je stalo do slobode i civilizacije u kojoj želimo živjeti a koji se opire primitivizmu, nepravdama, mržnji i divljaštvu. Novi dvori u Zaprešiću bili su prepušteni propadanju. Obiteljska kapelica je uništena. Grobnica obitelji Jelačić je razrušena, opljačkana i osiromašena. Trnje i korov gušili su prekrasne zasade velikog banova perivoja. Ali stasale su nove i mlade generacije Hrvata koje nisu pristale da ih se zatre i satre časno ime veliko hrvatskog sina bana Jelačića. Oni su na čelu s demokratski izabranom hrvatskom vladom na rođendan banov, 10. listopada 1900. godine vratili spomenik trgu i gradu kojem on i pripada a s time Hrvatima dali i sve ono što im je sveto i po čemu jesu ono što jesu: HRVATI.

U Austro-ugarskoj monarhiji najljepša ulica u Petrovaradinu bila je „Jelačić Gasse”. Bila je to ulica s rodnom kućom slavnog Austro-ugarskog generala i Hrvatskog bana, Josipa Jelačića. S propašću Austro-ugarske monarhije ista ulica je zadržala isti naziv ali u prijevodu na hrvatski jezik „Jelačićeva ulica”. I jedan od ljupkih trgova petrovaradinskih uz Dunav, ponosio se prezime- nom svog sugrađanina po rođenju. S propašću Kraljevine Jugoslavije, Jelačićeva ulica je preimenovana u ulicu Matije Gupca (1948.g.) a Jelačićev trg u „Tomislavov trg” (princa Karađorđevića). S raspadom komunističke Jugoslavije i s

nastankom Savezne Republike Jugoslavije, ulica Matije Gupca u Petrovaradinu prekrštena je u Beogradsku ulicu, a Tomislavov trg je postao trg „Vladike Lukijana” (Velimirovića).

Spomen ploča na kući u Beogradskoj ulici broj 10, na kojoj je pisalo: „U ovoj kući je rođen hrvatski ban Josip pl. Jelačić 16.X.1801. godine” je diskretno zazidana i zakamufilirana po naređenju novih općinskih vlasti, Savezne Republike Jugoslavije.

Istog dana kada je vraćen Jelačićev spomenik na zagrebački trg u Petrovaradinu u crkvi krštenja malog Josipa Franje Jurja Jelačića svećenici Srijema služili su koncelebriranu misu za pokojnog hrvatskog bana uz sudjelovanje mnoštva Hrvata iz Srijema i Bačke.

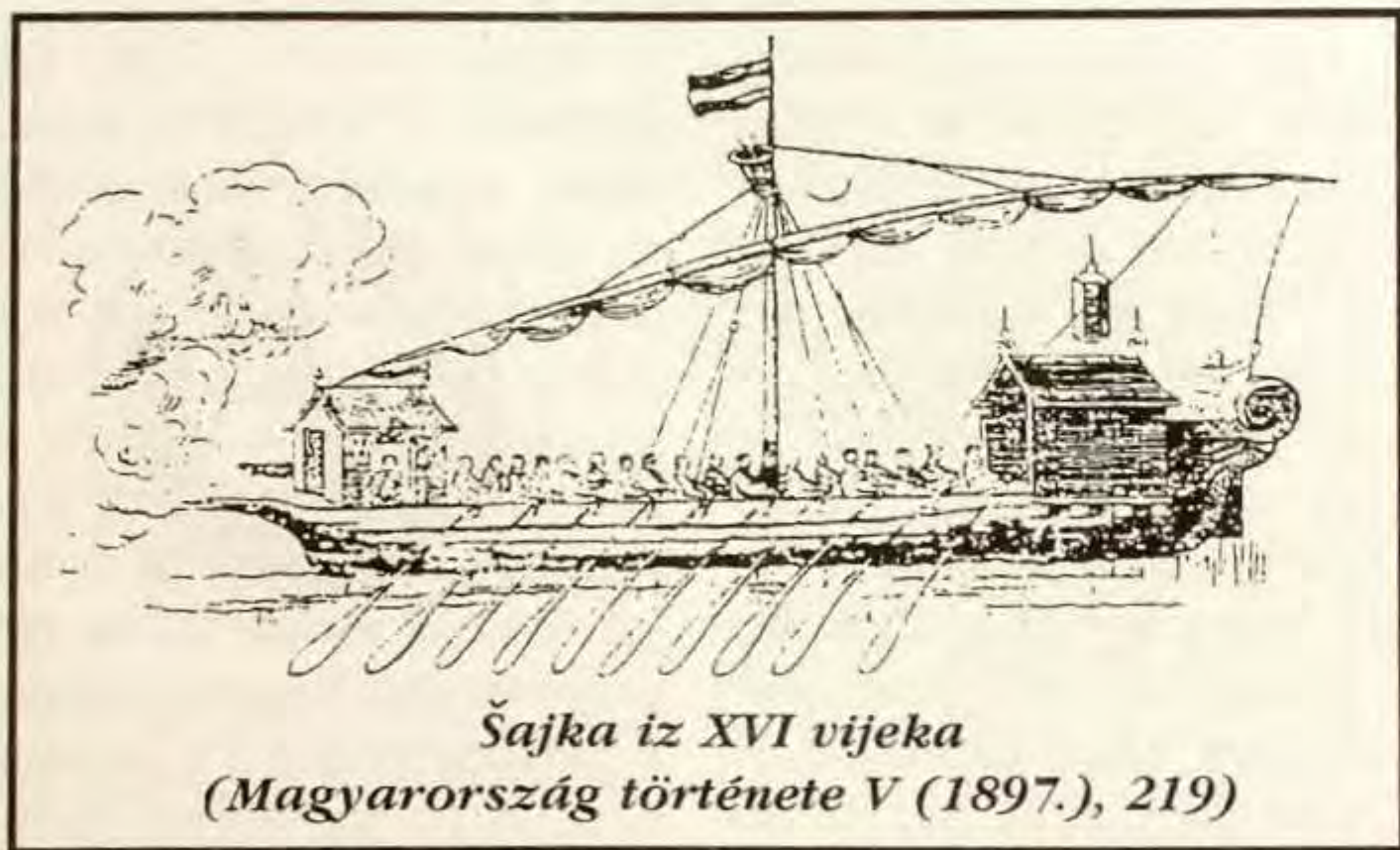
Petrovaradinski i srijemski Hrvati u prolazu ispred kuće na uglu Beogradske i ulice Vladimira Nazora, podižu svoje oči prema balkonu sa zazidanom pločom, ponosni na ono što znaju, a pisac ovih redaka

*U svijetu
vremena prošlog
među sivim kućercima
PETROVARADINA
obuzet sjetom
davnog sjaja
zaljubljenu priču
prozorskih okana
osluškuje
u smiraju jednog dana*

*Marko Kljajić
(petrovaradinski župnik)*

SLANKAMEN (13.)

Šajka iz XVI vijeka
(*Magyarország története V (1897.), 219*)

Izgradnja i utvrđivanje Slankamena osiguravalo je Turcima, kako postojeće pozicije u Srijemu, tako i dalje osvajanje Ugarske, i zato mu je, sasvim vjerojatno, za svo vrijeme trajanja ovog pohoda posvećivana posebna pozornost. To je bilo potpuno u skladu s turskim načinom osvajanja, koji se sastojao u postepenom, dobro proračunatom zaposijedanju neprijateljske zemlje.

I na povratku, „10. listopada”, piše u Dnevniku, „sultan se ulogorio u okolini utvrde Slankamena”. I Ibrahim-paša je počinuo. Održan je divan. Odrčena je posada, stražari i janičari za utvrde Varadin i Ilok, kao i za veće okolne gradove i kasabe. Među ovim okolnim gradovima i kasabama možda je bio i Slankamen, ali je vjerojatnije, a to potvrđuju i nešto kasniji izvori, da je utvrđen samo Titel.

Srijem, međutim, Turci ipak nisu čvrsto držali, jer već krajem iste godine prevodi car Jovan Nenad jedan dio svojih četa preko Dunava i osvaja turske tvrđave Banoštor i Čerević. Namjeravao je da osvoji i ostale srijemske gradove, ali su mu za taj poduhvat nedostajali

topovi za bombardiranje grado-va. Zato se početkom 1527. godine obratio despotu Stjepanu Berislaviću i ponudio mu suradnju, što je ovaj odbio. U to vrijeme Turci su pored Petrovaradina držali i Ilok, Srijemsku Mitrovicu, Barić, Raču, Rednik (Vrdni) i Titel, dok su Zemun, Slankamen i Kulić bili napuštene. Zemun, poslije osvajanja nije ni obnavljan, a Slankamen je napušten, vjerojatno stoga što je njegovu ulogu mogao skoro u potpunosti preuzeti susjedni Titel.

U stvari, Turci su poslije Mohačke bitke držali u Srijemu samo spomenute tvrđave, dok je čitava srijemska oblast bila svo vrijeme, uslijed čestih sukoba, skoro potpuno nenastanjena. O naseljavanju Srijema opširno piše turski povjesničar Ferdi (Mustafa Bostan): „Oko 20.000 Srba koji su živjeli u Ugarskoj, piše on, digli su se na ustanak, potukli Ugre, njihovu stoku i obitelji prisvojili i pristupili islamskom carstvu. Tako je opustošeni Srijem ponovo bio naseljen i počeo da cvjeta”.

„I dalje je među srijemskim gradovima i Slankamen, koji je ranije bio naseljen i veliki grad,

ali je od zauzimanja Beograda porušen, a sada je ponovno podignut i za njegovo čuvanje određeno je sve što je potrebno”.

Ferdi stavlja ovaj događaj u 1527. godinu, ne navodeći točnije vrijeme preseljenja, ali je sigurno da se to dogodilo poslije smrti cara Jovana Nenada, kada su Srbi, predvođeni Radosavom Čelnikom, prešli u Tursku, ne želeći ostati u neodređenom položaju.

Pozivajući se na narodnu pjesmu „Margita djevojka i Rajko od Srijema”, A. Ivić zaključuje da je Čelnik identičan sa vojvodom Rajkom, što je deminutiv od Radosav, i da je boravio u Slankamenu. Kao srijemski vojvoda ostao je tu sve do turskog pohoda 1529. godine, a tada se povukao u Ugarsku.

Tako se, tek od ovog vremena, znači od sredine 1527. godine može govoriti o turskom Srijemu, mada turska vlast još nije bila naročito čvrsta, kao što je to uopće slučaj u svim novoosvojenim zemljama. Uz to, nije ni obuhvaćala sav Srijem. Ipak, Srijem nije bio ni ugarski, jer je siječnja sljedeće godine Ferdinandov poslanik Laski pokušavao da privoli Turke na vraćanje Srijema. Veliki vezir Ibrahim-paša, s kojim je pregovarao, odgovorio je, da tu oblast ipak neće napustiti, iako ona staje Turke 36.000 dukata tromjesečno, a dosad nisu iz nje dobili ni aspru.

„Slankamen kroz povijest”

Marko Kljajić

- Nastavit će se -

O spektaklu iz osobnog ugla

NOGOMET ILI NEŠTO DRUGO...

Dana 16. svibnja 1998. g. pred oko šest do sedam tisuća gledatelja održana je nogometna utakmica između NK „Spartaka” iz Subotice i NK „Borca” iz Čačka koja je bila odlučujuća za NK „Spartak” pošto je pobjeda ili neriješen rezultat vodio Spartak direktno u Prvu saveznu nogometnu ligu. Susret je završen pobjedom Spartaka, gdje smo pored dva lijepa zgoditka vidjeli i nekoliko propuštenih prigoda za zgoditak, ali takvih propusta su imali i gosti. Dakle, pošto je Spartak pobijedio, osigurao je i ulazak u Prvu nogometnu ligu.

Međutim, najbitnije u cijeloj ovoj priči je pompezna najava i organiziranje velikog tuluma u povodu ulaska Spartaka u Prvu nogometnu ligu uz jelo i piće na Gradskom stadionu. Okretaće se na ražnju tri vola, a meso će se dijeliti servirano u somunu uz neko piće. Na ovo bi imao pravo svatko tko je kupio ulaznicu. Ali, već pri ulasku u stadion razočarenje je bilo potpuno. Od tri najavljena vola „okretao” se samo jedan. Priče o tome kako su ona dva vola pojeli „glavaši” još prije podneva nije prestajala niti u čekanju na skromnu pljeskavicu. A tko se ponadao da će okusiti onoga preostalog trećeg vola, grdno se prevario, obzirom da isti nije podijeljen gledateljima pod izgovorom da je nedovoljno pečen! Vo se tako pekao dalje, do tuluma „glavešina” koji su, na koncu, to i financirali. Nije onog kome je namijenjeno, već kome je suđeno, kaže naša stara narodna izreka.

Prije početka nogometnog susreta najavljiivač je u stilu „Amera” pokušao predstaviti sponzore koji su nam osigurali ovaj užitak na stadionu. Po svršetku predstavljanja i nabranjanja donatora, očekivao se veliki aplauz. Međutim, nastao je muk, maltene se ni muha nije čula. Pitate se zašto? Zato što su mnogi od tih „sponzora” poduzeća koja svojim radnicima isplaćuju plaću po dvjesta dinara, u više navrata i sa zakašnjenjem od nekoliko mjeseci, a mnogi njihovi djelatnici su upravo sjedeli na Gradskom stadionu i pratili nogometni spektakl upriličen njihovim neisplaćenim zaradama.

Prije početka susreta, u počasnu ložu stigli su „Oni” - uglavnom sponzori i pojedini lokalni političari na čelu sa dopredsjednikom Općine i velikim ljubiteljem sporta Blaškom Gabrićem, koji je kao i uvijek bio neodlučan, ako je suditi po njegovom šeširu. Naime, šešir je bio oblijepljen jugoslavenskom zastavom - onom sa petokrakom i onom bez nje. Osim „Građana” bili su prisutni i predstavnici SPS-a, čisto da ih ne zaboravimo pomenuti. I tako, dok su oni u „počasnoj” loži uživali na stadionu prije, za vrijeme i nakon nogometnog spektakla, nisu imali vremena primjetiti ćirilične napise na zidu svlačionice kod južne tribine. Jedan je bio ispisan krupnijim slovima u vidu poruke Mađarima da idu odavde pošto je ovo Sveta Srpska zemlja, dok je drugi bio ispisan nešto sitnijim slovima u vidu poziva na linč i glasio

je točno ovako: „UBI, UBI ŠIPTARA”. U srijedu 20. svibnja otišao sam na Gradski stadion da provjerim što je točno bilo napisano, ali sam zatekao svježe obojenu krupnije ispisanu poruku, dok je poziv na linč još uvijek bio tamo. Poruke je moglo osim mene da pročita još šest do sedam tisuća ljudi prisutnih toga dana na stadionu, a pretpostavljam da se može pročitati i na video snimci utakmice, jer su vatrene navijače NK „Spartak”-a i susret snimali sa više kamera. Što sve to znači prosudite sami, ali da su to primjetili „Oni” ne bismo primjetili „Mi”. Uistinu je nogometni susret bio jako zanimljiv!

I tako, po svršetku susreta vladala je opća radost, palile su se baklje, defilovali su stadionom svi uzrasti NK „Spartaka” kako se to radi i na zapadu. Razlika je jedino, što su do kasno u noć umjesto navijača slavili „Sponzori” i ugledni gosti uz trećeg vola, koji se do tada valjda ispekao.

I na kraju, htio bih napomenuti, a kako je najavljiivač na stadionu i objavio, da cijeli prihod ide u humanitarne svrhe, od čega jedan dio ide za razvoj nogometa u osnovnim školama. Ovom prilikom bih uputio sponzorima jednu ideju: bolje da cijeli prihod ide u humanitarne svrhe tj. za hranu siromašnima, pošto, nažalost, ljudi nisu gladni toliko nogometa, koliko kruha.

G. N.

Više od sporta: 75. obljetnica motocikla Bayerische Motoren Werke

TRADICIJOM DO SAVRŠENSTVA

Ako je ritam i ton to što stvara glazbu, onda je ujednačen i skladan ritam rada stroja ono što određuje kvalitet same njegove konstrukcije i istrajnosti, a da taj kvalitet postoji svjedoci smo bili i na skupu koji je održan u povodu 75. obljetnice utemeljenja serijske proizvodnje motocikla BMW. Naime, u organizaciji BMW moto-kluba iz Budimpešte, 23. svibnja 1998. godine održana je manifestacija u čast ovog jubileja u istom gradu. Moto-klub u Budimpešti je ispostava BMW Cluba Europe - E.V. sa sjedištem u Njemačkoj te su se slične manifestacije u znaku 75. obljetnice održavale toga dana širom Europe. Cilj skupova je bio potpora omasovljenju ljubitelja ove poznate marke motorkotača i automobila sa prepoznatljivim zaštitnim znakom ove europske i svjetske tvrtke.

Manifestacija je počela sakupljanjem sudionika na budimpeštanskom Felvonolási teren u vidu izlaganja mtocikla i automobila marke BMW proizvedenih prije i poslije Drugog svjetskog rata. Izložba ovih eksponata je izazvala veliko interesiranje te je bila masovno posjećena. Glavna atrakcija izloženih modela bio

je model prvog motocikla sa BMW pogonskim strojem pod imenom „Helios” proizveden 1922. godine. Naime, tvornica BMW je do 1923. godine proizvodila isključivo pogonske strojeve za sportske i vojne zrakoplove te je i „Helios” predstavljao izvjestan uzorak i prototip budućih modernih BMW strojeva te se smatra „pramotociklom” ove tvrtke do serijske proizvodnje koja je otpočela 1923. godine. Stoga se prvim motociklom tvrtke BMW smatra tip R 32 od 500 kubičnih santimetara.

Pored ovog povijesnog „pra” modela „Heliosa”, posjetitelji izložbe mogli su vidjeti najnoviji model BMW motocikla sa oznakom R 1200 C koji predstavlja savršenstvo tehničkog rješenja i dizajna, a zadovoljava i ekološke propise.

Na moto susretu u Budimpešti sudjelovalo je više od šezdeset mocikala i više automobila koji su startovali ispred Hösök tere, krećući se u koloni

ulicama grada u pratnji službe sigurnosti i policije. Kolona je iz Pešte prešla preko Margit mosta i krenula ka Budimu prolazeći kroz njegov centar, da bi se potom vratila preko Erzsebet mosta u sjedište kluba, gdje je potom organizirano druženje sudionika manifestacije uz razmjenu informacija o svojim ljubimcima i osobno upoznavanje.

Svaki sudionik skupa je u čast ove 75. obljetnice tvrtke BMW dobio plaketu sa znakom tvrtke BMW, kao i zahvalnicu.

Zvanični dio manifestacije se završio vožnjom spretnosti i proglašenjem pobjednika te podjelom nagrada, a potom se druženje nastavilo do kasnih sati.

Sudionici skupa rastali su se uz već dogovoreni termin za naredni skup, gdje će se uz svoje nerazdvojne ljubimce nanovo sresti, dobro zabaviti i razmijeniti iskustva.

Alexander Molzer

BUNJEVAČKO BOCKALO

KINESKI ZID

- Pa dobro, dokleg ćeš već vuć vruga za rep?

Upadne mi Albe u ambetuš, ko ciglja na zabat. Ni čuvo ga nisam, jel sam se toliko zano u pisanje, da nisam čuvo ni vojne kamijone, koji odnose našu dicu, pa znate, tamo di triba da pucadu na drugu dicu.

- Amen Albe. Ni čuvo nisam kad si kazo „faljnis“.

- Ta ni kazo nisam! Gledam, još ti jedne novine ni izašle nisu, a ti već škrabaš za druge. Pa dobro ko kupi to? Kake ti hasne imaš od tog? Ne, ne razumim te. Ti si ko tvoj Šnajco. Kopaš i tamo di misliš da je mišja jama.

- Dobro! Stani. Prikini paljbu i pokupi čavure. Ni amen ti još nisam dospijo kasti, a ti mene, malte ne na višala. Ako je izašo novi broj, dvobroj, jel mož bit i četvorobroj, pa ti nije bistro, pitaj?

- Tja, pito bi te puno tog, samo neznam odkaleg da počnem.

- Albe moj od početka. To je najzdravije.

- Ti si prošo pucanja pa se ne bojiš.

- Stani! Moj pokojni dida je prošo Galiciju, moj bačo Baranju i Kosovo, ja Baranju i Slavoniju, a moj sin, didinim stopama, Albansku granicu. Lako je tebi.

- Mani to. Tijo sam te pitat štogod drugo. Ovi naši, neće u komšiluk već u Kinu?! Jeto, Kinezi su pomagali Šiptare, pa ovi pucaju po nama.

- Albe, sad kad si me već prikinijo u pisanju, očeš li malo ućutiti. Prvo, da te pitam, znaš li ti šta je to ruski rulet?

- Kako ne bi znavo? Jedan feđver u pištolju, pa koga trevi?

- A srpski rulet?

- Da me rascipiš, ne bi znavo.

- E, vidiš to ti je to. Dobiješ tri čašice rakije loze, a jedna je od guslara! Pa sad probaj.

- Vidim da ovaj divan u vitar duva, a ja tijo ozbiljno da te pitam. Zašto naši idu u Kinu, kad su druge zemlje bliže?

- Albe moj, Albe. Glaso si, a glupav si ko i prije. Očeš li najpre da ti kažem, zašto idu, jel ko ide?

- Vidim da divanu nikad kraja, daj bokal, al od onog tavan-kuckog, pa pripovidaj odkaleg ti drago.

- Žen... nisam stigo kasti ni do konca, a iz kujne me poškropi.

- Otac... (stidim se napisati šta je još kazala) jel vas dvojica ne mošte izbistriti politiku, a da se ne ožderete?!!

Obadvojica smo se pogledali, nasmišili, a on još i brkove zasuko. Kad smo ostali sami, počnem ja.

- Albe, šta da ti kažem? Gledaj samo beogracku televiziju, zagrebački satelit je pomračen. Prvo i prvo, Kina je interesantna zbog zida.

- Pa još ni popijo nisi, a divaniš ko s tri bokala.

- Da, čerez zida. Vidiš, onaj švapski zid su razvukli dok si kazo Kinkel, al Kineski? E to neće tako friško.

- Pa ti kad nisi pijan, onda si lud! - bisno će Albe.

- Ha, ha, ha. Komšo moj. Pa jel ti ne vidiš, da su od pedeseti godina izakali sve, od čega se možedu zidati vikendice, jel dvorovi? Sve kamenje i ciglje su tamo. Pogledaj samo Frušku goru, jel Avalu? O Dedinju, Banjici i tako dalje, da ti i ne pripovidam. To je samo što ja znam. A koliko tog je što ja neznam. Oni koji su znali sad su već cigurno kod svetog Petra. Ajde, izjesapi, koliko se vikendica mož nazidat od Kineskog zida?

- Čekaj, pa ti i nisi toliko blendav, kako izgledaš.

- A znaš koja se sad delegacija sprema ufriško?

- Kaži.

- Kuraica, Pičeta, Guzina, ...

- Pa ti si brezobrazan, ...

- Kurajica je naš istaknuti ...

- Dobro da nema dice, jel, odalamijo bi te.

- Albe, pa i tvoje ime na latinskom znači „Albus“. Bili tako da ti tvoja Sosa, tvojim imenom gaće prala, kad smo već kod tog, znaš li ko njim je generalni sponzor?

- Otkud?

- Gospodin Gaće! Poznati pokrovitelj.

- Čekaj, pa to mi zveči na bosansko. Jesul sva tri identiteta tamo?

- Prvo kaže se entiteta, a drugo, ne znam.

- Hej, daj malo, jel ja ovo ne razumim. Kažeš, zidaju Dedinje Kineskim zidom, a Bosanci idu.

- Povelj bi oni i Šiftare, al štogod se pokerepili s njima, a znaš da su oni stručnjaci za pribacivanje priko granica.

- Hej, to i nije rđavo, Baš bi nam dobro došlo kamenje iz Kineskog zida, za ćupriju priko kanala.

- Ne znam, kako se ovi naši latili, a tu su i druge upregli. Ne znam oćel ostat koji piljak za ćupriju. Pa na poslitku, šta je jedan obični kineski zid za ovu vladu? Uništila je ona i puno više od tog!

- Čekaj maflo. Tu su i braća: Svinjev, Kozev, Konjev i Prevarenko. Ako Tupojev ne zakači Ural, jel Avalu, promašit neće Dedinje! Mislim da je sad nagrajzo Kineski zid. Ta da vidiš to je još i dobro. Rišiće nezaposlenost. Šta

Bać Stipan